

Westerlo
Parel van de Kempen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

kapel Oevel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Oevel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Oosterwijk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Tongerlo

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Westerlo

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Voortkapel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

kapel Tongerlo

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Zoerle-Parwijs

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

parochiekerk Heultje

Actualisering 2025 **Kerkenbeleidsplan**

Lokale toekomstvisie voor de zeven parochiekerken en twee kapellen in Westerlo

Inhoud

1	Situering kerkgebouwen.....	5
2	Fiche per gebouw.....	6
2.1	Heultje – Parochiekerk Sint-Carolus Borromeus.....	6
2.1.1	Identificatie.....	6
2.1.2	Beschrijving.....	7
2.1.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	11
2.1.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	12
2.1.5	Sfeerbeelden kerk Heultje.....	13
2.2	Voortkapel – Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen.....	14
2.2.1	Identificatie.....	14
2.2.2	Beschrijving.....	15
2.2.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	18
2.2.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	19
2.2.5	Sfeerbeelden kerk Voortkapel.....	20
2.3	Oevel – Parochiekerk Sint-Michiel.....	21
2.3.1	Identificatie.....	21
2.3.2	Beschrijving.....	22
2.3.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	25
2.3.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	25
2.3.5	Sfeerbeelden kerk Oevel.....	27
2.4	Oosterwijk – Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking.....	28
2.4.1	Identificatie.....	28
2.4.2	Beschrijving.....	29
2.4.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	32
2.4.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	32
2.4.5	Sfeerbeelden kerk Oosterwijk.....	33
2.5	Tongerlo – Parochiekerk Sint-Anna.....	34
2.5.1	Identificatie.....	34
2.5.2	Beschrijving.....	35
2.5.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	41
2.5.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	41
2.5.5	Sfeerbeelden kerk Tongerlo.....	43
2.6	Westerlo – Parochiekerk Sint-Lambertus.....	44
2.6.1	Identificatie.....	44
2.6.2	Beschrijving.....	45

2.6.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	49
2.6.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	49
2.6.1	Sfeerbeelden kerk Westerlo	50
2.7	Zoerle-Parwijs – Parochiekerk Sint-Niklaas	51
2.7.1	Identificatie.....	51
2.7.2	Beschrijving.....	52
2.7.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	58
2.7.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	59
2.7.5	Sfeerbeelden kerk Zoerle-Parwijs.....	60
2.8	Oevel – Kapel Onze-Lieve-Vrouw Lelie tussen de Doornen	61
2.8.1	Identificatie.....	61
2.8.2	Beschrijving.....	62
2.8.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	65
2.8.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	65
2.8.5	Sfeerbeelden kapel Oevel.....	66
2.9	Tongerlo – Kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Eik	67
2.9.1	Identificatie.....	67
2.9.2	Beschrijving.....	68
2.9.3	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	69
2.9.4	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	70
2.9.5	Sfeerbeelden kapel Tongerlo.....	71
3	Naar een gezamenlijke toekomstvisie	72
3.1	Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	72
3.2	Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	74

Inleiding

Dit kerkenbeleidsplan omvat 7 parochiekerken en 2 kapellen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van gemeente Westerlo, meer bepaald

Heultje	parochiekerk Sint-Carolus Borromeus
Voortkapel	parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen
Oevel	parochiekerk Sint-Michiel en kapel Onze-Lieve-Vrouw Lelie tussen de Doornen
Oosterwijk	parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking
Tongerlo	parochiekerk Sint-Anna en kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Eik
Westerlo centrum	parochiekerk Sint-Lambertus
Zoerle-Parwijs	parochiekerk Sint-Niklaas

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen vertegenwoordigers van de gemeente Westerlo, het Bisdom, de pastorale eenheid, het centraal kerkbestuur en alle kerkraden die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

door de bisschop van bisdom Antwerpen, Mgr. Johan Bonny, op **09 mei 2025** .
 door de gemeenteraad van gemeente Westerlo op **26 mei 2025**

Met de goedkeuring van dit kerkenbeleidsplan nemen de kerkelijke en burgerlijke overheid gezamenlijk een standpunt in over de langetermijnvisie op het gebruik van de kerkgebouwen en kapellen in de gemeente Westerlo.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een identificatie, een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een plan van aanpak opgenomen dat de toekomstvisie zal ondersteunen.

Dit document is dus geen eindbestemming, maar zal de basis vormen voor de verdere stappen en beslissingen die nog dienen genomen te worden.

handtekening bisdom

Mgr. Johan Bonny
 bisschop bisdom Antwerpen

handtekeningen gemeente

Jo Vankrunkelsven
 algemeen directeur

Guy Van Hirtum
 burgemeester

1 Situering kerkgebouwen

De erediensten binnen gemeente Westerlo vinden plaats in zeven parochiekerken en twee kapellen.

1	Heultje	Kerk Sint-Carolus Borromeus	Heultjedorp 2
2	Voortkapel	Kerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen	Kapelplein 9
3	Oevel	Kerk Sint-Michiel	Oeveldorp 11
4	Oosterwijk	Kerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking	Kerkhofstraat 14
5	Tongerlo	Kerk Sint-Anna	Kerkplein 5
6	Westerlo	Kerk Sint-Lambertus	Sint-Lambertusstraat 2
7	Zoerle-Parwijs	Kerk Sint-Niklaas	Kerkstraat 9
8	Oevel	Kapel Onze-Lieve-Vrouw Lelie tussen de doornen	O-L Vrouwstraat 25
9	Tongerlo	Kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Eik	Geelse straat z/n

2 Fiche per gebouw

2.1 Heultje – Parochiekerk Sint-Carolus Borromeus

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.1.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Heultje, Heultjedorp 2 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Carolus Borromeus Heultje
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) • beschermd monument gelegen in beschermd dorpsgezicht (sinds 21/04/2010) <p>https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41252</p>

2.1.2 Beschrijving

2.1.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

De neogotische kruiskerk die gebouwd werd in opdracht van gravin Jeanne de Merode naar het ontwerp van architect P. Langerock (1859–1923). De eerste steenlegging vond plaats op 2 september 1896 en de kerk werd ingewijd op 15 september 1898.

Gedenkstenen met inscriptie links en rechts achter het hoofdaltaar naar ontwerp van P. Langerock (ontwerp dateert van juni 1895), uitgevoerd door aannemers Renoir Frères et J. Crevecoeur (Orp-le-Grand); aan de noord-, oost- en zuidzijde een met beuk omhaagd kerkhof met onder meer verschillende gietijzeren kruisen en andere 19de-eeuwse grafmonumenten. De plattegrond ontvouwt een oostwest-georiënteerde éénbeukige kruiskerk met voorstaande westertoren geflankeerd door de doopkapel ten noorden, de berging met traptoren ten zuiden, een schip van vijf traveeën, een vlak afgesloten transept van één travee en een koor van één rechte travee en driezijdige sluiting met in de oksels –en in dezelfde lijn als het transept– het magazijn ten noorden en de sacristie ten zuiden, beide van twee op twee traveeën.

Historiek

Heultje, thans een dorp in het zuidwestelijk deel van de gemeente Westerlo, bestond tot ver in de 19de eeuw uit onontgonnen heidegrond. In 1764 werden Hoog-Heultje en het laathof op de Stippelberg, beschouwd als weinig waardevol gebied, door de heerlijkheid Westmeerbeek afgestaan aan de familie de Merode, die vooral door toedoen van gravin Jeanne de Merode (1853–1944) de huidige dorpskern tot stand bracht. Onder haar impuls en met haar financiële steun, werden in 1896–1898 aan het dorpsplein de Sint-Carolus Borromeuskerk en de pastorie gebouwd, in 1914–1922 het parochiecentrum en het klooster annex meisjesschool. De patroonheilige van de kerk is een herinnering aan graaf Karel de Merode-Westerloo, vader van gravin Jeanne de Merode, stuwende kracht in de ontwikkeling van Heultje. Architect P. Langerock (1859–1923), 'huisarchitect' van familie de Merode, werd belast met de bouw van de kerk (het ontwerp dateert van juni 1895) en pastorie (het ontwerp dateert van juli 1895) die bij KB van 3 augustus 1896 werd toegestaan. De beëindiging van de werken werd op 2 februari 1898 vastgesteld. Destijds wilden of mochten vele meisjes niet naar de gemengde gemeenteschool in Heultje en bleven naar de vrije nonnenschool van Zoerle gaan. Gravin Jeanne de Merode liet in de periode 1914–1922 in het centrum van Heultje een parochiecentrum en een klooster annex school (meisjes- en kleuterschool) bouwen, eveneens naar ontwerp van P. Langerock. De zusters Annonciaden van Huldenberg namen er hun intrek. Het bas-reliëf boven de ingang van het voormalige klooster stelt de gravin voor die haar geschenk (klooster en school) opdraagt aan Onze Lieve Vrouw en het Jezuskind. Haar patrones, tevens patrones der Annonciaden, Johanna van Valois, koningin van Frankrijk, houdt beschermend haar hand boven de gravin. Ter bevordering van de tewerkstelling van jonge meisjes richtte ze in 1930 naast het klooster een tapijtfabriek op. Deze sloot haar deuren reeds in 1936 wegens gebrek aan werksters en werd verbouwd tot klaslokalen, inmiddels zijn het lokalen voor polyvalent gebruik (lokale radio, duivenbond,...). Circa 1995 werd het plein heraangelegd met o.m. een nieuwe verharding en nieuwe beplantingen. In 1998–1999 werden van de kerk zowel het exterieur (daken, gevels gereinigd en heringevoegd, monelen en plint hersteld en waar nodig vervangen, glasramen niet) als het interieur (opnieuw geschilderd, elektriciteit, verlichting) gerestaureerd onder leiding van architect Willem Van Dyck (Westerlo). Het parochiecentrum werd circa 2003 gerenoveerd naar ontwerp van architect Eddy Maes (Westerlo).

Exterieur¹

Baksteenbouw met naar Kempense normen rijkelijk gebruik van witte natuursteen (Gobertange, Savonnières) voor afzaat van plint, kordons en kordonvormende lekdrempels, speklagen, maaswerk, omlijstingen en dekstenen. Westpartij (torenblok met berging en doopkapel) en koor met omlopende plint van ijzerzandsteen. Gebruik van vormstenen voor de omlijstingen. Leien zadel- en lessenaarsdaken. Asymmetrisch uitgewerkt torenblok. Vierkante toren van vier geledingen onder ingesnoerde octogonale leien spits met smeedijzeren kruis, bol en windvaan en dakkapel in het oostelijk torenschild, per geleding gemarkeerd door ankers en kordon. Met witsteen omlijste segmentboogdeur onder spitsboogveld voorzien van een omlijste nis met driepasmotief waarin beeld van de Heilige Carolus Borromeus, samengebracht in een geblokte en geprofileerde omlijsting met flankerende colonetten en bekroond met waterlijst; houten vleugel deur met fraai uitgewerkt smeedijzeren beslag. Tweede geleding met een gelijkaardig met witsteen omlijst spitsboogvenster (tweedelig met drielobbig uitgewerkte vensters bekroond door een vier-pas), derde met een eveneens met witsteen omlijste wijzerplaat van het torenuurwerk, vierde met gekoppelde spitse galmgaten in een geprofileerde bakstenen omlijsting voorzien van witstenen afgeschuinde lekdrempels; omlijste steigergaten onder stenen daklijst op dito consoles. Doopkapel met afgeschuinde hoek en spitsboogvensters. Deels in de berging ingebouwde en tegen de zuidelijke torenmuur aanleunende ronde traptoren met verluchttingsgaten en omlijste steigergaten onder kleine leien kegelspits met smeedijzeren topversiering. Zij-, transept- en koorgevels met witstenen speklagen, verjongende steunberen per travee en twee- of driedelige spitsboogvensters in een geprofileerde bakstenen omlijsting voorzien van afwisselend maaswerk en met afgeschuinde kordonvormende lekdrempels; verankerde tuitvormige transeptgevels en oostgevel van de middenbeuk met aandak en schouderstukken, laatstgenoemde met smeedijzeren kruis. Lagere koorpartij met dakkapel en smeedijzeren kruis boven de apsis. Berging en sacristie met rechthoekige getraliede vensters met tussenstijl (sacristie), lekdrempel, latei en strek.

Interieur

Binnenmuren bepleisterd en beschilderd met een natuursteenimitatie met muurbanden; vermoedelijke oorspronkelijke afwerkingslaag in een zandkleur met rode schijnvoegen (nog bewaard in de segmentboognissen van de kruisweg), later beschilderd in grijstinten met accentuering van de omlijstingen van de segmentboognissen en muurbanden, bij de laatste restauratie monochroom overschilderd. In het benedenregister grote segmentboognissen waar in 1925-1934 door Hippoliet De Clerck (Herentals) een op doek geschilderde kruisweg werd aangebracht. Ziende houten kap met afgeknotte punt, ondersteund door spitsboogribben op opengewerkte houten consoles en kraagstenen, voorzien van -tevens opengewerkte- houten invulstukken in de zwikken, verstevigd met trekstangen; koor en transept met houten spits tongewelf. Inkomportaal (toren) met stenen kruisribgewelf (zandstenen ribben en bakstenen gewelfkappen) met centraal een cirkelvormige luik (klokken); twee segmentboogdeuren o.m. naar de traptoren. Spitsboogvensters met afgeschuinde onderdorpels en geprofileerde dagkanten. Gelijkaardige spitsboogdeuren en doorbreking van de orgeltribune; berging, portaal en doopkapel met houten paneeldeuren (die van de doopkapel vermoedelijk recenter), portaal met vleugel deur voorzien van een bovenlicht uitgewerkt met glas-in-lood, doopkapel met smeedijzeren hek, berging met vloer van rode gebakken tegels (thans grotendeels ingenomen door chauffageketel). Orgeltribune met gesloten stenen leuning waarop een gepolychromeerde medaillon van Sint-Cecilia. In het koor segmentboogdeuren met briefpaneeldecoratie naar sacristie en berging. Alle deuren met fraai smeedijzeren beslag. Keramische tegelvloer (volgens bestek van Chimay, Jurbise en/of Beauvais) met mooi uitgewerkte geometrische

¹ Bron : *Analoog: Boek fotoboek Heultje door parochieteam o.l.v. G. Van Asten.*

patronen in verschillende kleuren (rood, geel en/of zwart), diverse patronen, in het schip een onderscheid tussen de middengang en de vakken voor de zitplaatsen, in het koor met een boord van florale motieven. Ingang sacristie via zij-ingang; beide met bepleisterde en beschilderde troggewelven; sacristie met planken vloer en bewaarde sacristiekast (pitchpine). Magazijn met vloer van rode gebakken tegels, vlak plafond.

Mobilair

Schilderijen. Geschilderde kruisweg op doek door Hippoliet De Clerck (Herentals), 1925–1934 (de eerste en de veertiende statie zijn gesigeneerd en gedateerd);). In 2007 en 2008 werden de 14 staties van de kruisweg gerestaureerd door de firma Richardson – Weissenborn.

Beeldhouwwerk. Reeks van 15 gepolychromeerde heiligenbeelden in schip, viering en transept, eind 19de eeuw–begin 20e eeuw, sommige op de sokkel gemerkt of gesigeneerd met onder meer ‘G (Gabriel?).H. Parentani Frs Bruxelles’, andere met zegeltje waarop Antwerps handje; gepolychromeerde crucifix; twee kleinere stenen heiligenbeelden in koor.

Meubilair²

Neogotisch meubilair uit de bouwperiode, circa 1897–1900, naar ontwerp van P. Langerock (zijaltaren niet zeker). Hoofdaltaar toegewijd aan het Heilig Kruisoffer met gebeeldhouwd eikenhouten retabel met voorstellingen van Calvarie en zes heiligen, tabernakel met koperen deurtjes bezet met halfedelstenen, op arduinen bordes geplaatste bepleisterde en beschilderde altaartafel met arduinen blad en plint, aan de voorzijde met uitgespaarde medaillons, uitgewerkt met een vier-pas waarin gepolychromeerde portretten van de Heilige Carolus Borromeus geflankeerd door twee engelen met banderol; zijaltaren soberder uitgewerkt als een miniatuurversie van het hoofdaltaar, noordelijk zijaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, met houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw met kind, wereldbol en scepter, zuidelijk zijaltaar toegewijd aan Heilige Antonius met houten beeld van de Heilige Antonius van Padua, beide met gebeeldhouwd eikenhouten retabel en altaartafel met medaillons. Neogotische houten biechtstoelen in transept; preekstoel en communiebank niet meer in situ aanwezig en /of gedemonteerd en samengesteld tot nieuw meubels. Doopvont in noordelijk transept, circa 1898, eveneens naar ontwerp van P. Langerock, arduin, koperen deksel. Glas-in-loodramen, wit doorzichtig ruitvormig glas in loden strips gezet en rondom rond afgewerkt met een roodgekleurde blokvormig band. Orgel, door orgelbouwer G. D’Hondt, circa 1960, met verwerking van ouder materiaal (orgelfront, pijpwerk).

Orgel

Het orgel was oorspronkelijk van de kerk van Westerlo na herstelling door M. Kerckhoff uit Brussel wordt het door Gravin Jeanne de Merode aan de kerk van Heultje geschonken.

Het orgel wordt jaarlijks nagezien door de firma Pels uit Herselt.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode, staat op de planning . Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

²Bron : *Analoog: Boek fotoboek Heultje door parochieteam o.l.v. G. Van Asten.*

2.1.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

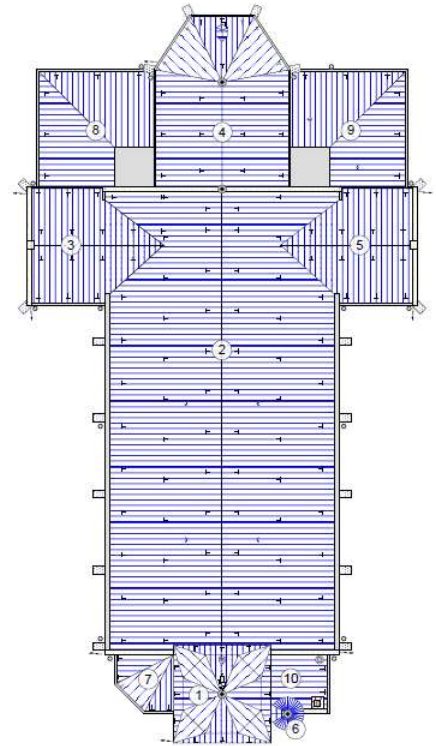
De kerk heeft een oppervlakte van +/- 590 m² en het aantal zitplaatsen bedraagt 270 stoelen. De kerk is een beschermd monument, maar door de afwezigheid van zuilen en zijbeuken heeft ze het karakter van een grote hal. Deze hal biedt heel wat mogelijkheden, zoals het plaatsen van een box.

Opbouw

Aangezien de kerk en het kerkhof als dorpsgezicht als monument geklasseerd is, zijn de mogelijkheden voor uitbreiding beperkt. Binnen is er een open mooie ruimte waardoor compartimentering of het plaatsen van een box mogelijk is.

Biodiversiteit

Er zijn kerkuilen aanwezig waarvoor er een uilenbak is geïnstalleerd boven de plafondgewelven. De aanliegroute bevindt zich aan de achterzijde van de kerk. De jonge uilen worden geringd en opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt.

Voorzieningen

sanitair	1 toilet aanwezig in de voormalige doopkapel
verwarming	De verwarming is op gas en wordt 2 jaarlijks onderhouden.
verlichting	Er is binnen een lichtinstallatie waarbij de lampen recent vervangen zijn door LED lampen..
keukenvoorzieningen	Er is kleine keukenblok zonder kookplaat aanwezig in de hal naar de sacristie.
audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
beeldscherm(en)	Er is een beeldscherm aanwezig sinds 2023.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.
diefstal- en brandbeveiliging	geen diefstalbeveiliging, wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig met een contract voor onderhoud.
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.1.2.3 Bouwfysische toestand

Over het algemeen is de bouwfysische toestand redelijk. De kerkraad is lid van Monumentenwacht. Circa 1995 werd het plein heraangelegd met o.m. een nieuwe verharding en nieuwe beplantingen. In 1998-1999 werden van de kerk zowel het exterieur (daken, gevels gereinigd en hervoegd, monelen en plint hersteld en waar nodig vervangen, glasramen niet) als het interieur (opnieuw geschilderd, elektriciteit, verlichting) gerestaureerd onder leiding van architect Willem Van Dyck van Westerlo. De inspectie van 2008 gaf aan dat de houtgebintes sterk waren aangetast door houtborende insecten. Het hout van de zolder en de toren is in 2009 behandeld door de firma EWS uit Antwerpen. De werken aan het dak zijn de voornaamste uitgaven. Omstreeks 2012 werd het plafond van de sacristie geïsoleerd. In 2016 werden de kerkranken gedeeltelijk gerestaureerd.

Naar aanleiding van het inspectierapport van 2019 is de zolder curatief behandeld tegen de actieve grote klopper. In 2024 heeft er een dringende herstelling plaatsgevonden van het beschadigde baksteenmetselwerk wegens gevaar voor vallende gevelstenen. Momenteel is er nog altijd een dreigend gevaar van vallende stenen aan de zuidwestmuur, die momenteel wordt afgeschermd met een veiligheidsnet. Dit was op vraag van Monumentenwacht en was nodig om de veiligheid van de kerkgangers te garanderen. De aanwezige lampen in de kerk zijn in het voorjaar van 2025 vervangen door een LED-versie.

2.1.2.4 Geplande investeringen

Gewenste investeringen periode 2026 – 2031:

- herstellen beschadigde metselwerk aan de zuidwestmuur.
- vervangen van de beschadigde monelen
- schilderen van het buitenschrijnwerk

2.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk is centraal gelegen omgeven door het kerkhof. Het kerkhof en de kerk zijn beide opgenomen in het beschermd dorpsgezicht. Er is een extra kerkhof voorzien in de Grensstraat gezien het beschermd statuut van dit kerkhof waardoor uitbreiding niet meer mogelijk is. De toren heeft geen buitenverlichting. Het luiden van de klokken gebeurt automatisch via het uurwerk en wordt jaarlijks nagekeken. Het gebouw is door zijn centrale ligging makkelijk bereikbaar via het openbaar vervoer.. De pastorie bevindt zich tegenover de kerk. De parochiezaal de Merodezaal is op 100 meter gelegen van de kerk. De school bevindt zich in de nabijheid van de kerk. Het voormalig kloostergebouw bevindt zich naast het school maar doet geen dienst meer als gebedsruimte.

2.1.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

In 2024 hebben er in de kerk 8 uitvaarten, 6 dopen en 1 huwelijk plaatsgevonden.

Er zijn twee erediensten per maand die in de kerk plaatsvinden, meestal één eucharistieviering en één gebedsdienst. Deze diensten worden gemiddeld door een dertigtal personen bezocht. Bijkomende activiteiten in de kerk zijn ook de gebedsmomenten op dinsdag om 8.15 uur en donderdag om 17.30 uur.

Verder vinden er naast de erediensten jaarlijks volgende activiteiten plaats:

- kerstconcert van het zangkoor VIVACE
- organisatie van ROEFEL
- catechesemomenten voor vormelingen en eerste communicanten
- woensdagvoormiddag in stilte lezen tijdens de jeugdboekenmaand door de gemeentelijke basisschool

Er zijn geen socioculturele organisaties die van de kerk gebruik willen maken.

2.1.5 Sfeerbeelden kerk Heultje

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur

zicht van de middenbeuk naar het inkomspitaal

interieur

zicht op het koor

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

exterieur

glas-in-loodramen

exterieur

kerkhof als beschermd dorpsgezicht

2.2 Voortkapel – Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.2.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Voortkapel, Kapelplein 9 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen, Voortkapel
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41288

2.2.2 Beschrijving

2.2.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Grosso modo oost-west-georiënteerde pseudo-kruiskerk met ingebouwde vierkante toren en hoger transept. Portaal en bergplaatsen van één travee, drie-beukig schip van vier traveeën en koor van twee traveeën met aansluitende sacristie van één travee. Baksteenbouw onder leien bedaking, gebruik van arduin voor plint, dorpels, kordons en dekstenen; beraapte zuidgevel (transept). Markerende hoeksteunberen en rondbogige muuropeningen met ijzeren roeden. Toren van drie geledingen met decoratieve baksteenfriezen. Westelijke koorgevel met duidelijke bouwnaden van het vroegere halfronde venster zoals voorkomend op het ontwerp van F. Berckmans.

Historiek

Volgens de norbertijnse geschiedschrijver Waltman Van Spilbeeck wordt de kapel van Onze-Lieve-Vrouw ter Voort een eerste keer uitdrukkelijk vermeld in 1598, maar de kapel is veel ouder. Want de bezitter van het Leenhof van Gelindel – een aanzienlijk deel van Voortkapel – drukte in dat jaar immers de wens uit tot de heropbouw van de verwoeste kapel ten gevolge van de Tachtigjarige Oorlog (de strijd tussen Spanje en Willem van Oranje).

Voortkapel maakte steeds deel uit van de gemeente Westerlo, als het enige gemeentekwartier ten noorden van de Wimpe. Op kerkelijk vlak behoorde Voortkapel aanvankelijk tot de Sint-Lambertusparochie Westerlo, maar in die toestand kwam verandering door de definitieve erkenning van de parochie Zoerle in 1733. Alle inwoners van Voortkapel waren verplicht om de kerk van Zoerle als hun enige parochiekerk te erkennen.

In 1744 werd de kapel van Ter Voort vergroot tot wat nu het hoogkoor van de huidige kerk is. De ingang was toen aan de achterkant. Door de moeilijke bereikbaarheid van Zoerle – in de donkere wintermaanden was het oversteken van de Wimp soms gevaarlijk – ontstond er een beweging rond een paar kapelmeesters van Voortkapel om te ijveren voor een eigen parochie. Door de Franse revolutie werd alles op de lange baan geschoven.

Door de Belgische onafhankelijkheid en de forse bevolkingsgroei werd het oude verlangen naar een zelfstandige parochie plots een noodzaak. In 1837 werd de kapel ter Voort nogmaals vergroot, ditmaal met een koepel en 2 zijbeuken (naar het ontwerp van F. Berckmans van 1836, Koninklijk Besluit van 21 januari 1837). Maar kort voor Kerstmis 1842 kwam dan de blijde nieuws: aartsbisschop Engelbertus Sterckx maakte van 'de kapel der Heilige Maagd Maria Ter Voort' de parochiekerk en de grens tussen de nieuwe parochie Voortkapel en de moederparochie Zoerle werd het riviertje 'de Wimpe'. Het decreet van kardinaal Sterckx bepaalde dat 1 jan. 1843 ook de eerste dag van de nieuwe parochie werd.

Later werd het kerkgebouw nogmaals vergroot en verbouwd met verandering van oriëntatie naar het ontwerp van J. Van Gastel in 1862: volgens dit ontwerp werd het huidige schip en toren bijgebouwd en het altaar verhuisde van de gebruikelijke oostelijke richting naar de westkant. Er zijn twee klokken: Sint Jozef (1870) en Onze Lieve Vrouw (1848).

Lit. *150 jaar parochie Voortkapel, 1843-1993* onder red. Marc Decroos en Angèle Boogaerts.

Interieur

Bepoetst en beschilderd 'interieur' met pseudo-basilicale opstand. Rondboogige scheibogen op zuilen met polygonale sokkel en lijstkapiteel; korte aansluitende pilasters opgenomen in de gekorniste doorlopende en gelede architraaf als basis van de gordelbogen van het tongewelf, zijbeuken met kruisgewelven; gedrukt tongewelf in het koor. Geplafonneerd portaal met links gedenkplaat van de Eerste Wereldoorlog.

Mobilair³

De schilderijen van de Vlaamse School uit de 17de en de 18de eeuw zoals Joannes de Doper, Sint-Sebastiaan, Sint-Lucia en een Piëta komen nog uit de vroegere oude kapel en zijn ondertussen allemaal gerestaureerd. De kruisweg in de kerk dateert van 1928 en is van de hand van kunstschilder Hypoliet De Clerck en werd in 1980 gerestaureerd door zijn zoon.

Schilderij Jezus aan het kruis

Het doek werd geschilderd in 1840, door wie is moeilijk te achterhalen, in de naam op het doek ontbreken enkele letters, nog leesbaar: HMA(N?)U(R?)(I?)Y. Volgens Monumentenwacht betreft het niet direct een waardevol schilderij, maar het heeft voor onze kerk wel een historische waarde omdat het zo oud is als onze parochie en ook de herkomst van het schilderij is zeker de moeite waard, het kwam samen met de zij-altaren in 1862 van de Keizerskapel in Antwerpen naar onze kerk.

Het grote schilderij is in 2018 met tussenkomst van provinciale en gemeentelijke toelagen gerestaureerd door Myriam Vanderbiezen in Hoboken. Bij het terugplaatsen van het schilderij zijn deze stralen hersteld en opnieuw in goudkleur geschilderd. Ook de bijhorende flambeeuwen (fakkels) zijn behandeld en teruggeplaatst

Beeldhouwwerk

Jezus aan het Kruis (16de eeuw), Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen (17de eeuw), medaillons met Heilige Ambrosius, Heilige Augustinus en Heilige Franciscus (18de eeuw), allegorie van het Geloof (eerste helft van de 18de eeuw).

In de sacristie worden de 4 houten engeltjes bewaard waarmee de deugden: geloof, hoop, liefde en berouw worden gesymboliseerd, deze zijn afkomstig uit de oude kapel (18de eeuw). De vier engelenfiguren, beeldhouwwerk Gekruisigde Christus en de 2 medaillons van de H. Augustinus en H. Ambrosius werden in 2009 gerestaureerd door de firma Articon Restauratie Technieken (ART) uit Vorselaar.

Meubilair

Het hoofdaltaar is 17de eeuws⁴ en het zij-altaar is 18de eeuws⁵ en werd overgenomen uit de Antwerpse Keizerskapel. Overige meubilair dateert voornamelijk uit de 19de eeuw. 50 jaar geleden verdwenen de communiebank en de preekstoel uit de kerk, de biechtstoelen verhuisden naar achter in de kerk, later moest één daarvan plaats maken voor een toilet.

Orgel

Het orgel is in 2008 gerestaureerd en dateert in oorsprong uit 1864. Het is afkomstig uit de Keizerskapel te Antwerpen, net zoals het \$, en heeft een groot cultuurhistorisch belang.

³ Bron : 150 jaar parochie Voortkapel, 1843-1993

⁴ <https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=M050425&objnr=28675&nr=3>

⁵ <https://balat.kikirpa.be/object/28676>

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/5122/teksten>)

Het werd gebouwd door Henri Mondt-Groenewout. Het orgel werkt naar behoren buiten een paar registers.

Besluit

De altaren, het beeldhouwwerk en de schilderijen zijn buitengewoon waardevol en rijk, ver boven het niveau van een kleine dorpskerk.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode, staat op de planning . Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.2.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

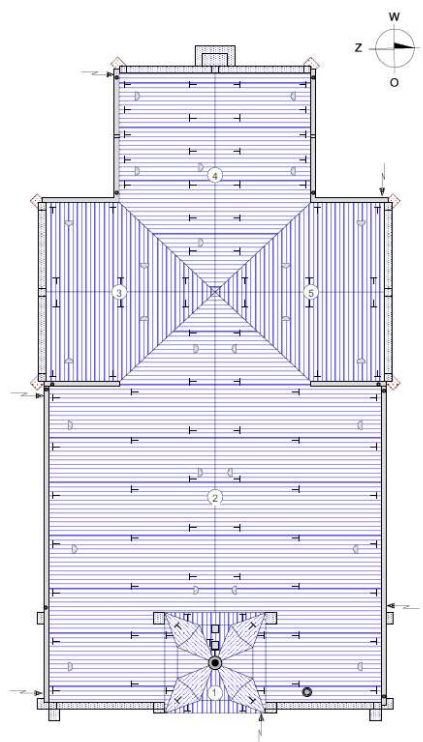
De kerk heeft een oppervlakte van +/- 370 m2 er zijn 264 zitplaatsen.

Opbouw

Het gebouw ligt zeer centraal in de dorpskern en de omgeving is volledig bebouwd en verhard. De interne volumetrie zou een compartimentering van de ruimte toelaten.

Biodiversiteit

Er zijn kerkuilen aanwezig waarvoor er een uilenbak is geïnstalleerd boven de plafondgewelven. De aanliegroute bevindt zich aan de achterzijde van de kerk. De jonge uilen worden geringd en opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt.

Voorzieningen

sanitair	1 toilet en 1 wasbak aanwezig aan de inkom links
verwarming	De verwarming op aardgas met warme lucht is vernieuwd in 2019 en wordt 2 jaarlijks onderhouden.
verlichting	Er is een lichtinstallatie aanwezig met hogedruk gasontladinglampen.
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig.
audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig.
beeldscherm(en)	Er is een beeldscherm aanwezig sinds 2020.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.

diefstal- en brandbeveiliging	geen diefstalbeveiliging, wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig, vernieuwd in 2007.
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.2.2.3 Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is uitstekend. Laatste restauratie dateert van 2007 en bestond uit nieuwe dakbedekking incl. dakgoten, herstel toren, nieuw voegsel, vernieuwing glasramen, vernieuwing elektriciteit, pleister en schilderwerk, herstel vloeren koor. Het meest opvallende van deze restauratie zijn de nieuwe gekleurde ramen. Maar ten gevolge van een uitvoeringsfout aan de stalen ramen zijn er enkele glaasjes gebarsten verdeeld over een vijftal ramen. De gebarsten glaasjes werden hersteld en ondertussen zijn er geen glaasjes meer gebarsten. Sinds 2019 is de verwarmingsinstallatie vernieuwd en is men overgeschakeld naar aardgas waarbij de ondergrondse stookolietank werd opgevuld en geneutraliseerd. In 2020 zijn de koepels geschilderd door de firma Levanto uit Deurne. Dankzij deze werken worden er geen grote werken voorzien voor de volgende 6 jaar. De kerkfabriek is lid van Monumentenwacht en het laatste rapport dateert van 2017.

2.2.2.4 Geplande investeringen

Gewenste investeringen periode 2026 – 2031:

- nazicht orgel – enkele registers zijn defect
- herstellen of vernieuwen bediening klokken – blijven luiden bij manuele bediening
- schilderwerken waar nodig
- thermische isolatie van het gewelf indien mogelijk
- behandeling vochtige plek op de buitenmuur aan de trap naar het oksaal

2.2.3 **Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving**

Situering

De kerk is omgeven door een ruime parking. Er is geen externe toren-of kerkverlichting aanwezig, wel is er interne verlichting (lamp) aanwezig in de toren. De klokken luiden automatisch. De kerk is bereikbaar via het openbaar vervoer. Het Kerkhof⁶ ligt op circa 100 meter. De pastorie ligt tegenover de kerk en is in gebruik voor opvang Oekraïners naar aanleiding van de oorlog begin 2022. Er is een naastgelegen parochiezaal Palok en een school op wandelafstand. Er is geen andere gebedsruimte in de buurt, wel een kleine grot van Lourdes als bidplaats op het kerkhof.

⁶ Verdere toelichting kerkhof: zie antwoorden op vragen 'inventariseren van de kerkhoven in Westerlo – april 022'

Complementair

De kerk zou op langere termijn dan wel in het kader van valorisatie een aanvullende functie kunnen vervullen voor de polyvalente zaal bijv. voor officiële aangelegenheden, klassieke concerten, lezingen tentoonstellingen enz. Dit moeten activiteiten zijn die in overeenstemming zijn met de waardigheid van het religieuze gebouw.

2.2.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Er is een tweewekelijkse viering op zondag om 10u30. Het aantal gebruikers varieert tussen 15 à 30 personen (afhankelijk van de intenties). Op feestdagen loopt het aantal op tot ongeveer 80. Er vinden een vijftal begrafenissen plaats op jaarbasis, 1 à 2 huwelijken, een vijftal doopsels. Het vormsel is vanaf 2018 gecentraliseerd op één plaats. De kerk wordt ook een aantal keren gebruikt voor vormselcatechese en voorbereidende vormselvieringen in onze pastorale eenheid. Tot op heden zijn er geen niet-religieuze vieringen. Vroeger concerten omwille van goede akoestiek. Ad hoc vinden nog andere vieringen plaats op vraag van Okra, Landelijke Gilde, Chiro (viert Christus Koning), Oud-strijders (11 november). Toeristisch is deze kerk geen trekpleister. Op aanvraag wordt de kerk geopend en kunnen rondleidingen gegeven worden. De kerk wordt normaal gezien afgesloten ter preventie van vandalisme of diefstal en is geen lid van Open Kerken.

2.2.5 Sfeerbeelden kerk Voortkapel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
zicht op koor vanaf inkom

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
indrukwekkende glasramen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
zijaltaar met schilderijen uit Keizerskapel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
4 houten engeltjes waarmee de deugden geloof, hoop, liefde en berouw worden gesymboliseerd

2.3 Oevel – Parochiekerk Sint-Michiel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.3.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Oevel, Oeveldorp 11 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Michiel Oevel
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41284

2.3.2 Beschrijving

2.3.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Georiënteerde neogotische kruisbasiliek van 1870 naar ontwerp van P. J. Taeymans met 15de-eeuwse toren in Kempense baksteengotiek gerestaureerd naar ontwerp van J. Van Gastel van 1863.

Deels ingebouwde westtoren, schip en zijbeuken van vijf traveeën en transept van twee traveeën met driezijdige sluiting, koor van twee rechte traveeën en eveneens driezijdige sluiting. Baksteenbouw met decoratief en constructief gebruik van zandsteen en imitatie-natuursteen, bedaking van leien en kunstleien. Ritmerende versneden steunberen, meerledige aflijnende baksteenfries en spitsboogvensters.

Westtoren van vier geledingen onder achzijdige ingesnoerde naaldspits, rechthoekige noordelijke traptoren en overhoekse steunberen met blinde rondboognissen en bekronende overhoekse pinakels aan westzijde. Markante kordons en gekoppelde blinde spitsboognissen. Westgevel met gedrukte rondboogdeur in zandstenen ogiefomlijsting met kruisbloem naar ontwerp van 1863, spitsbogig tweelicht met 19de-eeuwse driepas- en vierpastracing.

Historiek

De toren van de kerk dateert uit de 16de eeuw in Kempische baksteengotiek.

En neogotisch schip, kruiskerk. Vernieuwd en ingehuldigd in 1876 onder pastoor Lector. De toren is hersteld in 1863,1894,1942 en 1995. De toren van de kerk is vierkantig van vorm, verdeeld in 3 verdiepingen en draagt een achthoekige spits. Aan de 2 voorhoeken wordt hij door sterk uitspringende en trapvormige stutten versterkt, die op torentjes uitlopen. De stut van de linkerachterhoek is breder en loopt uit op een muur in de vorm van een brede pilaar, verdeeld in smalle evenwijdige banden met scherpe hoeken. Rechts vertoont zich tegen de gevel een breed torentje met gebroken hoeken, dat de trap bevat. Een deur herwerkt naar de gotische interpretatie van de tweede helft van de 19de eeuw, dient als toegang tot de kerk. Erboven is een gotisch venster. Het volgende verdiep is voorzien van een lancetvenster. Het bovenste verdiep heeft aan elke zijde 2 stomphoekige lancetvensters. Daarenboven is de toren langs elk zijde verdiep met een schijnbogenreeks van uitspringende stenen versierd. (J.Verrezen naar pastoor Van Roey). In het Oosten rechts is een sacristie voor de priester en bedienaars van de vieringen. Links was voorheen een sacristie voor de misdienaars en bergplaats voor kerkgewaden en kandelaars. Nu is het een ruimte voor de verwarmingsinstallatie..

Interieur

Deels bepleisterd en beschilderd *interieur* met spitsboogarcaden op bundelpijlers. Kruisribgewelven op colonnetten, straalgewelf in koorsluiting.

Mobilair

Schilderij van Sint-Sebastiaan van de Vlaamse school (tweede helft van de 17de eeuw). Beeldhouwwerk uit de 15de tot de 19de eeuw: gepolychromeerde houten beelden van aartsengel Michaël (16de eeuw), Onze-Lieve-Vrouw van Smarten (XVII), Heilige Anna verklaart Maria de Schrift (18de eeuw) en houten Onze-Lieve-Vrouwebeeld (19de eeuw).

Meubilair

Overwegend neogotisch *meubilair* uit de bouwperiode. Preekstoel en orgelkast in rococostijl (circa 1750).

Orgel⁷

Het orgel is van Smets van Duffel (1846) en vergroot rond 1926 door J.B.D'Hondt uit Wolfsdonk. In 1979 terug hersteld door Pels-D'Hondt uit Herselt Sinds 1929 wordt het orgel pneumatisch gestuurd. Het is een rococo orgelkast versierd met muziekinstrumenten. In 2024 is het orgel volledig nagekeken, hersteld waar nodig en de blaasbalg is vervangen door de firma De Facto orgelfabriek uit Luik. De muzikale en orkestrale kwaliteit is zeer hoog, wellicht de beste van alle kerken in Westerlo, wat ook openingen toelaat naar orgelconcerten.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode, staat op de planning . Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.3.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

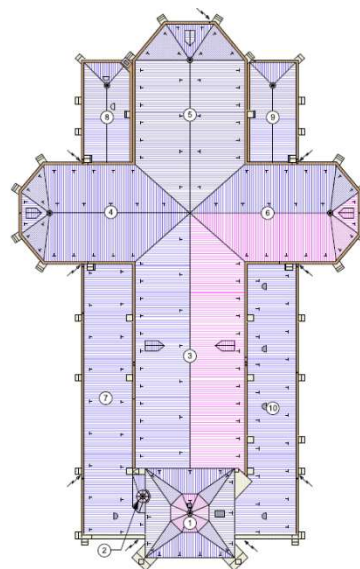
De kerk heeft een oppervlakte van +/- 690 m2 en telt 410 zitplaatsen. Recent zijn de beschadigde stoelen hersteld.

Opbouw

Externe uitbreiding is mogelijk maar beperkt door de centrale ligging en mits verlies van de aanwezige verhardingen met ruime parking.

Biodiversiteit

Er zijn vleermuizen aanwezig op zolder.

Voorzieningen

sanitair	1 toilet aanwezig in de voormalige sacristie en 3 nieuwe, moderne toiletten en urinoir aanwezig in de zuid zijkapel bij de hoofdingang.
verwarming	De verwarming is op gas met warme lucht convectoren sinds 2014.
verlichting	Er is binnen een lichtinstallatie aanwezig en ongeveer 30% is vervangen door LED's o.a. de noodverlichting
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig.
audiosysteem	In 2024 is de geluidsinstallatie vernieuwd incl. de micro's met de aanwezigheid van bluetooth en WiFi.
beeldscherm(en)	Geen beeldschermen aanwezig.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.

⁷ Bron : Analoog: foto's en teksten van Herman Schroven en Jef Verrezen

diefstal- en brandbeveiliging	geen diefstalbeveiliging, wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig en recent hersteld en uitgebreid met een toestelbeveiliging tegen overspanning.
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.3.2.3 Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand is goed. De kerk is eind 2016 geïnjecteerd tegen opstijgend vocht en binnen volledig herschilderd. In 1994 en 2012 werd het dak volledig hersteld evenals de ramen.

Voornaamste werken van 2017 tot 2024:

- In 2020 en 2022 zijn er herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan het dak, de dakgoten, de voegen en twee torenluiken zijn vervangen op advies van Monumentenwacht.
- verven van de kerkdeuren
- vervangen van de volledige gecorrodeerde waterverdeling in de aansluitput van de waterleiding en herstel van het maximum beschikbaar debiet voor de brandslang
- de bepleistering in de kerk diverse keren hersteld en geverfd
- de behandeling van vocht in enkele muren

Om de goede staat van het kerkgebouw te behouden zijn er naast bovenstaande werken nog diverse kleine onderhoudswerken uitgevoerd.

2.3.2.4 Geplande investeringen

Gewenste investeringen periode 2026–2031:

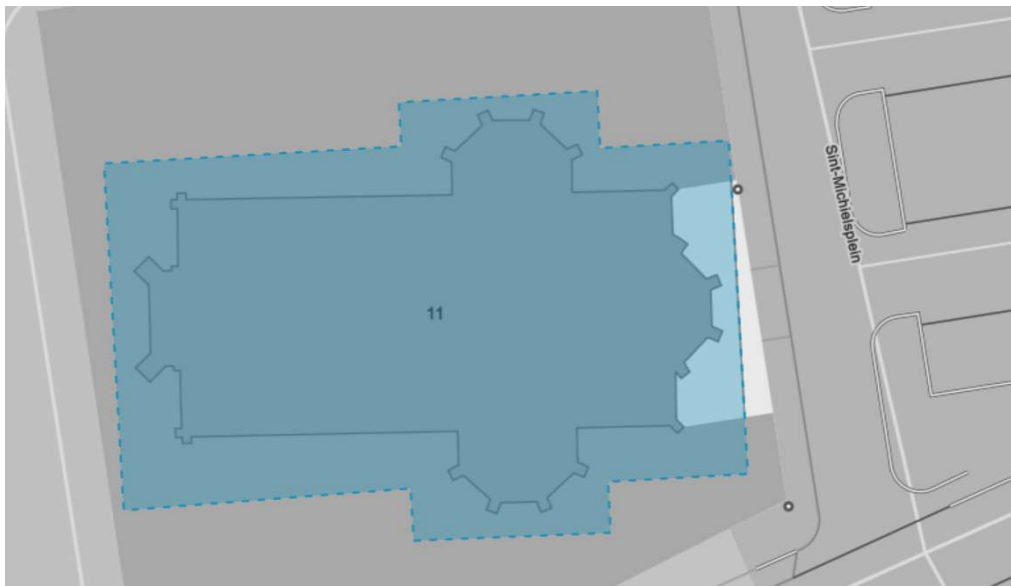
Bouwkundige werken op basis van het rapport Monumentenwacht 2024:

- nieuwe leien op de daken 3,6, de torenspits en torendakvoet volgens rapport monumentenwacht van 2021
- vervangen van de halogeenlampen in de hoge plafonds van de kerk, eventueel installatie van een nieuwe verlichting
- schilderen van alle houtwerk en ijzerwerk van de kerk
- verwijderen van de oude kachelpijp, met de kans op de aanwezigheid van asbest, op zolder van de kerk
- werken met het oog op valorisatie

Interieurwerken op basis van het rapport monumentenwacht 2021:

- conserveren van de schilderijen
- conserveren van de beelden
- kleinere herstellingen volgens het rapport

2.3.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Deze kerk is centraal gelegen in het hart van het dorp en omgeven door een verhard plein met ruime parking. Er is geen externe verlichting. De klokken luiden automatisch. Gezien de centrale ligging is de kerk gemakkelijk te bereiken via het openbaar vervoer. Een parochiezaal ligt op 100 m van de kerk. Er is bij de kerk, voor en achter, een ruime parkeerplaats. De kapel Onze Lieve Vrouw is een andere gebedsplaats in de onmiddellijke nabijheid. Hier vinden af en toe huwelijken plaats.

Valorisatie

Voor deze kerk is er al verder nagedacht over valorisatiekansen. Op korte termijn zal er een stuurgroep opgericht worden die gaat onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor nevenbestemming en/of herbestemming op langere termijn.

2.3.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk wordt nog op regelmatige basis gebruikt voor de eredienst. Op de 2de zondag van de maand is er een woord- en communieviering en elke 4de zondag van de maand een eucharistieviering. Ook op feestdagen zijn er vieringen als die niet op een zondag vallen zoals 1 november en 25 december. Verder zijn er nog liturgisch betekenisvolle momenten, die niet op zondag vallen: zoals Aswoensdag, Goede Vrijdag, kerstavond e.a. Daarbij zijn er ook nog vieringen mogelijk op andere zondagen: naamopgave voor vormelingen, eerste communiekanten, eerste communieviering. Kinderen die een viering voorbereiden zijn soms anderhalf uur op voorhand in de kerk aan de voorbereiding bezig. Verder wordt de kerk nog gebruikt voor doopsels twee of drie keer per jaar die dan gezamenlijk plaatsvinden in de kerk. Ook voor begrafenissen maar dit betreft voornamelijk oudere personen die nog een kerkelijke gelovige achtergrond hebben. De huwelijken vinden plaats in de kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Doorn. In 2024 was er 9 dagen voorafgaand aan Pinksteren nog een novene gehouden. In de gewone vieringen zijn er gemiddeld een 30 personen aanwezig en bij de vieringen op feestdagen zoals Pasen en Kerstmis kunnen we rekenen op een 60 tal personen. Tijdens begrafenissen, communie en doopsel kan dit aantal variëren.

Naast de eredienst wordt de kerk ook nog gebruikt voor een aantal andere (religieuze) gebruiken:

- Voor de inzameling van goederen naar aanleiding van een actie voor welzijnsschakels.
- Jaarlijkse viering in opdracht van Samana, een organisatie voor mensen met een chronische ziekte en mantelverzorgers.
- Jaarlijks worden er de jubilarissen gevierd (met receptie in de kerk)
- Bedoeling om de kerk jaarlijks te gebruiken voor de lichtjeswandeling van de gemeenteschool dwars door de verlichte kerk.
- Jaarlijks vindt de proclamatie en misviering plaats van Tongelsbos in de laatste week van het schooljaar.
- Op Pasen een eierworp uit de kerktoren dit was ingeburgerd en nu aan heropleving toe.
- Met de kermis in Oevel vindt de kermiscafé plaats voor de kerk en mag men gebruik maken van het sanitair.
- Op 2e Pinksterdag vindt er een aperitiefconcert plaats georganiseerd door het zangkoor.
- Patroonsfeest H. Michael en dorpsfeest: gaat gepaard met een viering waar verenigingen worden uitgenodigd: ze starten hun activiteiten begin september.
- Op 11 november is er op verzoek van het gemeentebestuur een herdenkingsviering.
- jaarlijks vindt er een fanfare najaarsconcert plaats met optreden van een gastvedette en voor 18 januari 2026 zal er een academische zitting plaatsvinden voor het 150 jarig bestaan van de fanfare.
- In samenwerking met de culturele dienst vinden er ook op regelmatige basis culturele activiteiten plaats zoals in 2024 optreden van Jean Blaute, in 2025 optreden van Yuevgueni.

2.3.5 Sfeerbeelden kerk Oevel

interieur
zicht op het koor vanuit middenbeuk

interieur
doopvont

interieur
een rococo orgelkast

interieur
recente vernieuwing sanitair

2.4 Oosterwijk – Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4.1 Identificatie

eigenaar	Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking Gemeente Westerlo
geografische ligging	Oosterwijk, Kerkhofstraat 14 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking Oosterwijk
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41262

2.4.2 Beschrijving

2.4.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Een zeer modern kerkgebouw in zaalstructuur met kruisvorm en centraal altaar, gevangen in een lichtkolom. Hoofdgebeuren is het sacrament van de Eucharistie. Het kerkgebouw is opgericht naar ontwerp van P. Beniest in 1968–1969 en gelegen ten oosten van de transitobaan Herentals–Aarschot.

Historiek⁸

Parochie Oosterwijk was oorspronkelijk ‘officieel’ een KAPELANIE’ van Tongerlo en dit geworden op datum van 8 september 1945 bij koninklijk besluit. Op 19 augustus 1969 werd door het Ministerie van Justitie de kapelanie verheven tot PAROCHIE en werden haar grenzen omschreven. De pastorale zorg voor de nieuwe parochie ‘Visitatio B.M.V. in Tongerlo (Oosterwijk)’ werd toevertrouwd aan E.H.Lemmens, o.praem. op 17 september 1969, dag waarop hij aanvaard werd. Zijn aanstelling tot pastoor gebeurde tijdens de mis van de kerkwijding op 27 september 1969, door Jules Victor Daem, bisschop van Antwerpen. Het kerkgebouw werd aanbesteed einde augustus 1967. Op 15 maart 1968 noteren we de aanvang van de bouwwerken met op 8 augustus 1968 de ‘eerste steenlegging’ door Mgr. Eyckens. Architect-ontwerper : Paul Beniest, uitvoerend architect De Koninck.

Er is een kleine vrij recente woonkern gevestigd rondom de kerk Onze-Lieve-Vrouw-Bezoeking (1968–1969, architect P. Beniest) en de pastorie (1983, architect W. Vander Laenen). De kerk is omgeven door een brede landelijke strook met weilanden en maïsvelden bestemd voor de veeteelt. Verspreid liggen er langgerekte hoeses waarvan er enkele zijn behouden uit de vierde kwart van de 19de eeuw en de eerste kwart van de 20ste eeuw en enkele hedendaagse, relatief grootschalige agrarische bedrijven. Ten westen van het gehucht is de voormalige Britse legerbasis gevestigd.

Exterieur

Moderne kruiskerk onder plat dak, overheersend rechthoekige volumes uit grijze baksteen geritmeerd en afgelijnd door lisenen en daklijsten van beton, overgenomen in de omlopende en verbindende open constructie op zuiltjes die ook de open en nagenoeg vrijstaande klokkentoren van drie geledingen omvat.

Mobilair

De versiering is schaars met een groot CHRISTUSBEELD van 5,40m breed en 0,90 m hoog, de ‘CHRISTUS DER ARMEN’ een kunstwerk gemaakt door Antoon Gastmans in het jaar 1969. In een nis staat ook een zwart Maria-beeldje, 0,72 m hoog, gemaakt door Sus Rooms.

Verder hangen er twee kenmerkende wandtapijten naast het christus-beeld : enerzijds het wandtapijt ‘MARIA bezoekt ELISABETH’ is symmetrisch aangebracht met het tabernakel tegen de muur van het hoogkoor; anderzijds het wandtapijt met symboliek der VREDE.

Op het hoogkoor bevindt zich het Mariabeeld van ‘O.L.VROUW van FATIMA’ dat op 4 april 1954 per boot is aangekomen en op 12 september 1954 werd gekroond op de speelplaats van de school te Oosterwijk.

Verder is er nog een KRUISWEG. Deze is in 1987 opgehangen in de hoofdbeuk. Het zijn kleine ‘bas-reliëfs’, geplaatst in een houten kruis.

⁸ Bron : *Analoog: teksten tijdschrift HK Ansfried, kapel van Oosterwijk*

Er werd zeer recent door de Erfgoedcel de Merode een inventaris opgemaakt van de religieuze objecten in de kerk behorend tot het 'Kerkelijk Erfgoed'.

Orgel

Het orgel is gebouwd door de firma 'PELS' uit Lier in 1936.

In het jaar 1985 werd dit orgel door de firma 'Pels' uit Herselt overgebracht van het domein Hooidonk te Zandhoven naar onze parochiekerk te Oosterwijk. Op 23 november 1985 volgt de orgelwijding op het feest van Christus Koning. Het orgel heeft elektrische kegelladen, twee klavieren en pedaal. Aantal pijpen: 1040; afmetingen: 6,70m breed, 2,20m diep, hoogte midden ca. 6 m. Deze pijpen werden ingekort. Hoogte bezijden : 4,13 m. Het onderstel (de oorspronkelijke kast) werd omgebouwd tot de ruimte waarin de zwelkasten en de motor zijn aangebracht.

Klokkentoren

Naast het kerkgebouw werd een 'afzonderlijke' en aangepast aan het kerkgebouw zelf, een moderne TOREN gebouwd. De 'klokkentoren' heeft DRIE klokken, gegoten in klokkenbrons, in de Klokkengieterij Petit & Fritsen, te Aarle-Rixtel in Nederland. De grootste klok (Maria) – 'la' toon weegt 475 kg met doormeter 0,9m. De kleinste klok (Elisabeth) – 'do' toon weegt 285 kg met doormeter 0,755 m. Beide klokken luiden voor het eerst met kerstmis 1969.

Bij de herstelling van de kerk (mei 1988) kwam er een derde klok bij.

Deze nieuwe klok wordt een 're' klok en zal 195 kg wegen en luidde voor het eerst op Pasen 1989.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode is recent gebeurd. Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.4.2.2 Architecturale mogelijkheden

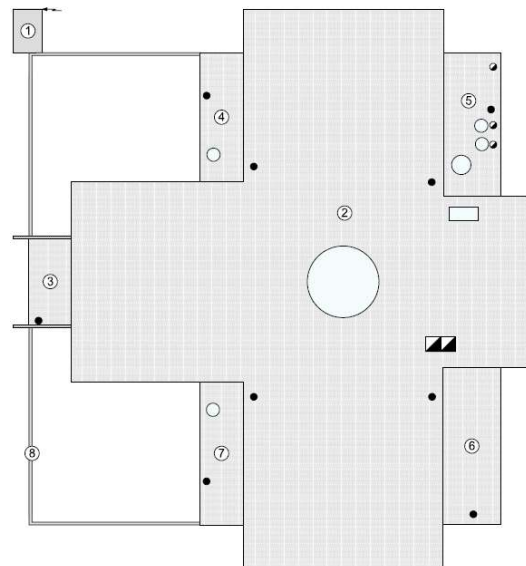
Oppervlakte

De kerk heeft een oppervlakte van 850 m² en +/- 500 zitplaatsen.

Opbouw

De centrale kerkindeling bestaat uit de Hoofdbeuk (hoofdingang) en twee zijbeuken (met respectievelijke zij-ingang en achter-ingang). De beuken zijn voorzien van zitbanken.

. De kerkruimte kan technisch via compartimentering makkelijk opgedeeld worden in deelruimtes, zodanig dat enkel nog de hoofdbeuk met het 'altaardeel' in gebruik zou kunnen blijven voor eucharistieviering met maximum 160 zitplaatsen.

Naast de centrale kerkruimte bestaan er nog nevenruimtes zoals een bidkapel (ruimte 10 zitplaatsen), twee opbergruimten (naast zij-ingangen), sacristieruimte, bergkamer met kleedruimte en toilet, toiletruimte kerk en kelder met verwarmingsinstallatie op gas met warme luchtcirculatie en vloerroosters.

Voorzieningen

sanitair	2 toiletten aanwezig ter hoogte van de bidkapel en de sacristie
verwarming	De verwarming is op gas met warme luchtcirculatie en vloerrooster (installatie jaren '70)
verlichting	Er is een lichtinstallatie aanwezig dewelke in de centrale kerkruimte bestaat uit individuele 'spot-verlichting' vanuit de plafond (72 spots) + koepelverlichting (20 spots) + spotverlichting in de verschillende 'inkom-sassen'. De spots zijn in 2019 vervangen door LED's
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig.
audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig die recent vernieuwd is in 2020
beeldscherm(en)	Geen beeldschermen aanwezig.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.
diefstal- en brandbeveiliging	geen diefstalbeveiliging, wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is geen bliksembeveiliging aanwezig
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.4.2.3 Bouwfysische toestand

De laatste inspectie door Monumentenwacht dateert van 2018. Hierin is vastgesteld dat de bouwfysische toestand eerder matig is mits nood aan dringende en noodzakelijke herstellingen. De dakbedekking van alle lagere gedeelten, de hoekgebouwen en ingangen, is reeds vernieuwd eind 2017. Het rapport van 2018 stelt vast dat de dakbedekking minder vakkundig is uitgevoerd: hier en daar komt de verlijming los, de zinkaansluitingen komen los, er zijn hier en daar smeltgaatjes zichtbaar en er is weinig duurzame tapeaanwerking gebruikt. In 2024 heeft er een lekdetectie plaatsgevonden en daarmee zijn meer dan 40 lekken gevonden die gedicht zijn. Een grondig vakkundig nazicht en duurzaam herstel van het dak is noodzakelijk. Verder zijn er nog investeringen noodzakelijk zoals:

- De verwarmingsinstallatie is nog de oorspronkelijke en bijna 50 jaar oud. Bij uitval is deze volledig aan vervanging toe.
- Door het insijpelen van water zijn bepaalde 'elektriciteitscircuits' afgesloten wegens kortsluiting (inkomhallen); deze dienen na dakrenovatie eveneens vernieuwd te worden.
- Buitenschrijnwerk bestaat nog uit stalen ramen en deuren. De spouw tussen de dubbele beglazing is aan verschillende ramen fit met condens tussen de beglazing tot gevolg. Hierdoor is de isolatiewaarde sterk afgenomen.
- Het interieur vertoont verspreid condens op ramen en muren. Dit is veelal het gevolg van koudebruggen zoals niet geïsoleerde stalen raamprofielen, betonstructuren. De aanwezige ventilatoren in de kelder zijn momenteel buiten gebruik. Dit verdient een grondig nazicht
- De plafonds en muurwerk zijn op verschillende plaatsen afgebladderd ten gevolge van vocht. Een opfrissing van de binnenaanwerking, na het wegnemen van de oorzaak, is aan de orde.

2.4.2.4 Geplande investeringen

De gewenste investeringen voor de periode 2026–2031 zijn veiligheids- en instandhoudingswerken gezien de kerk niet meer gebruikt wordt voor de erediensten en de toekomstige bestemming nog moet uitgeklaard worden.

2.4.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Het kerkgebouw ligt in woongebied en heeft ruime parkeermogelijkheden. Deze kerk is omgeven door een ruime parking. Er is geen toren- of kerkverlichting aanwezig. De klokken luiden 'automatisch' dagelijks (van 7u tot 22u) en 's zondags. De 'uurregeling' wordt via klokslag weergegeven. De kerk is bereikbaar via het openbaar vervoer. Er is een bushalte op 150 m van de kerk. In de nabijheid ligt een kerkhof, een parochiezaal Klokkenhof en een pastorie maar geen andere gebedsruimte. De school bevindt zich op wandelafstand van de kerk.

2.4.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk is momenteel niet meer in gebruik voor erediensten en andere activiteiten. De kerk staat leeg en wacht op een mogelijke herbestemming.

2.4.5 Sfeerbeelden kerk Oosterwijk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur

zicht op het koor gevangen in een lichtkoepel

interieur

orgel gebouwd door de firma 'PELS' uit Lier in 1936

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
bidkapel

interieur
zicht op uitgangsportaal vanuit doksaal

2.5 Tongerlo – Parochiekerk Sint-Anna

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2.5.1 Identificatie

eigenaar	Kerkfabriek Sint-Anna Gemeente Westerlo
geografische ligging	Tongerlo, Kerkplein 5 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Anna Tongerlo
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43645

2.5.2 Beschrijving

2.5.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Noordwest-zuidoost georiënteerde eclectische kruisbasiliek van 1853-1856 naar ontwerp van E. Gife in neoromaanse stijl met neogotische elementen, latere herstellings- en verbeteringswerken naar ontwerp van P.J. en J. Taeymans (1870-1871 en 1903) en naar ontwerp van Van Roen (1952-1957).

De plattegrond ontvouwt een ingebouwde westtoren, driebeukig schip van vijf traveeën, transept van één travee en koor van twee rechte traveeën met vijfzijdige sluiting, sacristie en bergplaats in oksels.

Historiek⁹

Parochiekerk 1514

Vanaf de stichting van de abdij in Tongerlo in 1130 hebben de volgelingen van St. Norbertus zich toegelegd op de zielezorg, niet zozeer door predikatie dan wel door parochiedienst.

Hun eerste werkterrein was vanzelfsprekend Tongerlo. Of er bij de oprichting van de abdij reeds een parochiekerk bestond, wat wel aanvaard werd door de vroegere geschiedschrijvers, laten we buiten beschouwing.

Wat er ook van zij, vanaf 1130 was er geen sprake van een speciale of afzonderlijke parochiekerk. De diensten voor de parochianen geschieden in de abdijskerk. Dit blijkt trouwens uit verscheidene bestaande akten.

Het feit dat de abdijskerk tevens parochiekerk was, bracht echter heel wat moeilijkheden mee. De parochiediensten stoorden de dagorde van de kloosterlingen, en omgekeerd maakte het koorgebed de kerk minder vrij voor de parochianen. Dit feit gaf wel eens aanleiding tot moeilijkheden tussen de pastoor en de abdij.

De pastoor moest aan de bisschop verantwoording afleggen over het geestelijk beheer van zijn parochie, maar voor het tijdelijk beheer en voor de kloosterlijke beleving was hij verantwoording verschuldigd aan zijn overste, de prelaat van de abdij.

Op 30 juli 1311 vroeg de abt, Hubertus Back, in overleg met de kloostergemeenschap aan de bisschop van Kamerijk om op eigen kosten een afzonderlijke parochiekerk te mogen oprichten.

In 1319 werd op voorstel van pastoor Johannes een afzonderlijke kerkruimte verkregen door tussen de pijlers van de abdijskerk een muur te plaatsen. De rechtervleugel van de kerk was nu uitsluitend voorbehouden als parochiekerk.

Pas in 1329 gaf de bisschop van Kamerijk, Guido van Laon, de toelating een afzonderlijke kerk te bouwen. Nog twee eeuwen gingen voorbij vooraleer dit plan van scheiding ten uitvoer werd gebracht.

Parochiekerk van 1514 tot 1856

In 1514 liet prelaat Tsgrooten een tweede kerkgebouw oprichten, een afzonderlijke parochiekerk, een weinig ten oosten van de grote ingang van de abdij, en binnen de hofmuren. Men bezit daarvan een gravure van vóór de Franse omwenteling. Deze kerk werd ook onderzocht door middel van archeologisch onderzoek.¹⁰

Die kerk was van zeer eenvoudige constructie. Een langwerpige grondplan, zonder zijbeuken. Twee altaren vormden de scheiding tussen kerk en koor. Twee vensters gaven uit op het koor en achter het koor en het hoogaltaar bevond zich de sacristie. De kerk zelf was verlicht door drie vensters: één aan de noordkant en twee aan de zuidkant. Achter in de kerk bevond zich het dokzaal.

⁹ Brochure samengesteld ter gelegenheid van Open Kerkendag 2023 door Hubert Tonné

¹⁰ <https://oar.onroenderfgoed.be/item/1037>

Midden op de kerk stond een lange spitse toren, waarin twee kleine klokken hingen met een gewicht van 193 en 130 kilogram.

Deze kerk werd op 3 augustus 1514 geconsacreerd door Mgr. Franciskus Chaletti, hulpbisschop van Luik, met toelating van de bisschop van Kamerijk. Het hoogaltaar werd toegewijd aan O.L.Vrouw, aan de H. Augustinus en de H. Bernardus.

De parochie Tongerlo ressorteerde onder het bisdom Kamerijk en kwam in 1501 onder bisdom s'Hertogenbosch, dekenij Geel.

Met de aangroei van de parochie werd stilaan de kerk te klein en rond het jaar 1760 liet prelaat van den Nieuweneynde ze vergroten. Achter het hoogzaal werd de kerk verder uitgebouwd en tegelijkertijd liet de prelaat toren en dak vernieuwen. Over het meubilair van de kerk is men weinig ingelicht.

Van tegenslagen en rampen bleef men niet gespaard. Rond 1576 werden de altaren in de kerk onteerd door ketters, en tijdens de Franse omwenteling werd de kerk op 29 september 1797 door de Fransen gesloten. Dit gebeurde niet zonder weerstand en verzet vanwege de gelovigen. Voortaan moesten doopsels, huwelijken en begrafenissen in het geheim gebeuren. In het geheim bezocht de pastoor zijn parochianen en droeg de heilige mis op in private huizen en schuren.

In het begin van 1801 kon de toenmalige pastoor Van Wielich zijn pastorale dienst in het openbaar hernemen, alhoewel het nog gevaarlijk bleef. Stilaan konden de godsdienstige plechtigheden opnieuw in de kerk plaatshebben. De kerk was vervallen geraakt en herstellingen bleken noodzakelijk. Wat gebeurde in 1828. De kerk werd vergroot en de toren herbouwt. Deze kerk binnen de abdijmuren, deed nog dienst tot in 1856.

De huidige parochiekerk van 1856

Na de terugkeer in de verwoeste abdij in het jaar 1840 moesten de kloosterlingen ook een nieuwe kerk bouwen. Op 2 oktober 1852 schreef de toenmalige overste, superior E. Backx aan de pastoor en aan het kerkfabriek van Tongerlo het volgende: "Opdat de parochianen van Tongerlo de goddelijke diensten met meer gemak zouden kunnen bijwonen, ben ik er van overtuigd dat het wenselijk is dat de nieuwe parochiekerk, die er moet gebouwd worden, in de kom van de gemeente te plaatsen."

Op 12 september 1854 werd de eerste steen gewijd en gelegd door de landdeken van Geel, Z.E.H. Eyskens. De plechtige inzegening vond plaats op 30 september 1856, eveneens door de landdeken van Geel. Vanaf dit moment werd de kerk in gebruik genomen. Vijf jaar later, op 16 september 1861 werden kerk en hoogaltaar plechtig geconsacreerd ter ere van de H. Anna door Kard. E. Sterckx aartsbisschop van Mechelen.

Deze kerk werd gebouwd naar de plannen van architect Eugène Gife. Het gebouw is van Neo- Romaans-Gotische stijl met drie beuken, een koor en een ingebouwde westertoren, en opgetrokken in baksteen. Het grondplan van de kerk is eenvoudig, met een verhoogde middenbeuk zonder dwarsbeuk, het koor met ronde afsluiting en een groot roosvenster naast de twee zijaltaren. Het meubilair is grotendeels afkomstig uit de voormalige parochiekerk.

De oude klokken werden door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog meegenomen. Preet Stalmans kon in 1950 de nieuwe klokken wijden: Sint-Anna (875 kg) en de Mariaklok (524 kg)

Het dak en de glasramen werden in 1944 zwaar beschadigd door vliegende bommen. De nieuwe glasramen dateren van na 1955. De klokken werden geëlektrificeerd in 1977, het luiden met het koordtrekken was dan voorbij.

De Vergroting en herinrichting van het koor werd opgedragen door pastoor De Schrijver en uitgevoerd door de firma Van Backel-Wouters uit Meerhout, in de jaren 1979-1980. Grote restauratiewerken: bij het begin van de lente in 1986 kon de restauratie van de Tongelse kerktoren beginnen.

En in de zomer van het jaar 2000 volgde de grondige restauratie van de kerk binnen (schilderwerk) en buiten.

In 2002 bij een forse stormwind begaf het kruis op de toren en plooide, de haan ging sterk hellen en moest verwijderd worden. Op 13 januari 2004 werd het gerestaureerde kruis met opgekuiste haan teruggeplaatst.

Exterieur

Bakstenen basiliek met gebruik van natuursteen voor kordons, venstertraceringen en deuromlijsting, leien bedaking. Vierkante toren van vijf geledingen met rondboogfriezen. Spitsboogpoort in neogotisch getinte, geprofileerde natuurstenen omlijsting onder blinde rondboogfries en breed rondboogvenster. Links en rechts van de ingangstravee gevelstenen met chronogrammen "proVIDI regll proVInCla/ gUbernatoris telChMann/ CUra eXUrreXI" (1853) en "gLorlosae annae Me saCrat/ antlstes presbYter CarDlnaLls/ engeLbertUs" (1860) verwijzend naar de bouw en de inwijding van de kerk. Schip en koor met ritmerende steunberen en rondboogfriezen. Rondboog- en radvensters met sobere tracering van imitatie natuursteen; transeptsluitingen met roosvensters. Rechter zijbeuk met hardstenen gevelsteen van 1898 ter nagedachtenis van de Boerenkrijg (1798). Vóór linker zijbeuk Heilig Hartbeeld met namen van de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog.

Interieur

Bepoeterd en beschilderd *interieur* met rondbogige scheibogen op zuilen met hardstenen sokkel en acanthusbladkapiteel, doorlopend kordon en aansluitende spaarvelden met ingeschreven roosvensters in de bovenpartij van de middenbeuk. Kruisrib- en straalgewelven op bladwerkconsoles; uitgewerkt stergewelf in de kruising opgevangen op hoge, gelijkaardige bundelpijlers.

Mobilair/Meubilair⁹

1. Links naast het doksaal een houten **beeldhouwwerk** (2de helft 17de eeuw) van God de Vader met wereldbol die de Zoon Jezus uitbeeld en de Duif als symbool van de H. Geest, dit beeld is afkomstig uit de abdij (17de eeuw).
2. Oorspronkelijk gepolychromeerd houten beeld (17de eeuw) van de **H. Herman-Jozef** van Steinfeld de mystiek begaafde norbertijn van de eerste Duitse abdij van de orde der Norbertijnen in Steinfeld (Eifel).
3. Hier en aan de andere zijde moderne schilderijen met **kruiswegtaferelen**, werk van Westelse kunstenaars uit 1989. Onder impuls van Pastoor De Schrijver werden diverse Westelse kunstenaars gevraagd elk één tafereel van de kruisweg uit te beelden tekening schilderij of beeldhouwwerk het mocht allemaal. Opgehangen in kruisvorm vormen de taferelen één geheel.
4. **Beeld Christus** zaligmaker,
5. **Biechtstoel** (eik, einde 17de eeuw) met twee rouwende engelenhermen (herme is een zuil bestaande uit een halffiguur of buste, die onderaan in een omgekeerde afgeknotte piramide uitloopt) en op de muurpanelen bustes van H. Petrus en de legendarische boetedoenster Maria van Egypte, en de duif als symbool van de H. Geest. Links en rechts houten beelden, van Christus met de wereldbol (afkomstig van een preekstoel) en Onze-Lieve-Vrouw met scepter op de maansikkel, herkomstig van het noordelijke zijaltaar (3de kwart 18de eeuw).
6. Beeld **O.L.Vrouw Onbevlekt ontvangen** eiken beeld uit de 17de eeuw
7. Beeld: **Moeder Anna verklaart Maria de Schrift** (hout, 19de eeuw)

8. Beeld **H. Anna**, eikenhout van 99 cm hoog uit de 14de eeuw
9. Bijzonder is het **schilderij**, twee uitplooibare zijluiken van een retabel op paneel (1ste helft 16de eeuw) met Verrijzenis, Pinksteren, Arrestatie in de Hof van Olijven (Judaskus en Petrus slaat Malchus' oor af), Christus aan het volk getoond. Daarboven drie "**obit**"-borden, van adellijke families de Trannoy) waaronder eiken rugpaneel van een **kerkmeestersbank** (firma Stevens, Mechelen, ca. 1945) met de bustes van twee evangelisten.
10. **Sint-Anna-altaar** (derde kwart 17de eeuw) in gemarmerd hout met schilderij "Anna verklaart Maria de H. Schrift" (Vlaamse school, 3de kwart 17de eeuw).
11. **Jezus aan het kruis** (1ste helft 14de eeuw), oorspronkelijk in gepolychromeerd hout; de hoeken van het kruis werden afgezaagd. Omkijkend zien we tegen de eerste pijlers twee andere gepolychromeerde houten beelden van een **Calvariegroep**: Moeder Gods en Sint-Jan-Evangelist (15de eeuw).
12. **Hoogaltaar** met beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Tongerlo (17de eeuw), die in 1649 van de abdij naar hier werd gebracht "opdat het gemakkelijker door de pelgrims zou kunnen bezocht en geëerd worden".
Kandelaars uit de 17de en 18de eeuw tegen de zijwanden **koorgestoelte** (19de eeuw) met oudere reliëfs (midden 16de eeuw) door Gillis van Reyms (Leuven), afkomstig van het vroeger hoofdaltaar, met links: Jezus ondervraagt de schriftgeleerden, Jezus in de kribbe, besnijdenis; rechts: aanbidding der Wijzen, vlucht naar Egypte en Boodschap van de engel aan Maria. In het midden de oude doopvont (zonder datum). In de **glasramen** van de jaren 1920-30 v.l.n.r. het offer van Isaak, het Manna, de H. Familie, de H. Margareta Alacoque (stimuleerde de H. Hartverering), de Parochiepatrones, Dominicus ontvangt de rozenkrans, Eucharistie, Mozes redt z'n volk door de armen omhoog te houden + water uit de rots, en Melchisedech.
In de ronding van het koorzien we de vier evangelisten van links naar rechts
Het **orgel** (1869, Kerkhofs, Luik): het werd herhaaldelijk bijgewerkt en vernieuwd. de eiken kast dateert van de 19de eeuw en draagt sierelementen (17de eeuw). Het oksaal zelf werd nog in 1899 vergroot; eiken balustrade (19de eeuw).
Aan de eerste pilaar links het beeld van de **H. Johannes**, (evangelist) en rechts **O.L.Vrouw** beiden polychromeerde beelden, waren destijds deel van het kruis dat boven in de kerk hing ze stammen uit de 13de of 14de eeuw
13. **Altaartafel** op wieltjes, 1980
14. **H. Hartbeeld**, hout van ongeveer 18de eeuw
15. **Sint-Sebastiaansaltaar** (3de kwart 17de eeuw), met schilderij "Marteldood van S.- Sebastiaan" (Vlaamse school, einde 16de eeuw).
16. **Schilderij** "Verering van O.-L.-Vrouw toevlucht der zondaars" (doek, 18de eeuw). Daaronder **kerkmeestersbank** zoals onder nr. 9
17. Beeld van de **H. Gerlachus van Valkenburg**, aanroepen als patroon tegen veeziekte, ridder-bekeerling en kluizenaar uit de 12de eeuw en door z'n nauwe banden met de orde vereerd wordt als norbertijnse heilige.
18. Beeld van de **H. Jozef**

19. **Preekstoel** (1864) met op de kuip reliëfbustes van Christus en de evangelisten.
20. **Biechtstoel** (eik, eind 17de eeuw) met twee rouwende vrouwelijke hermfiguren; detail; rouwende vrouwelijke hermfiguur met medaillon waarin symbool van de H. Geest.
Links en rechts de **H. Norbertus** met de Eucharistie, een voor deze ordestichter typische afbeelding (hout, 3de kwart 17de eeuw, afkomstig van het zuidelijke zijaltaar), en (vermoedelijk) de **H. Aartsengel Michaël**, herkomstig van het zuidelijke zijaltaar (hout, 3de kwart 17de eeuw).
21. Houten, oorspronkelijk gepolychromeerd, beeld (17de eeuw) van de **H. Siard** van Friesland (1230), 5de abt van de abdij Mariengarde in Friesland. Na de Hervorming werden zijn relieken overgebracht naar Tongerlo, waar hij bijzonder vereerd wordt. De mand verwijst naar zijn zorg voor de armen.
22. Houten paneel met ex-voto's wat wijst op het belang van de kerk als bedevaartsoord en pelgrimsbestemming.

Het meubilair en de aanwezige kunst zijn van groot belang omwille van de uitzonderlijke ouderdom en kwaliteit. Het gaat om stukken met een bovenlokale museale waarde. Wellicht is de rijkdom aan kunstpatrimonium te danken aan de nauwe band met, en ook de aanvankelijke locatie binnen de muren van de rijke en belangrijke abdij van Tongerlo.

Orgel

Het orgel stamt uit tweede helft 17^e eeuw en werd later aangepast door Pels-'D Hond. Het is nog operatief en de organist bespeelt het regelmatig. Bepaalde noten spelen niet meer vandaar dat een nazicht noodzakelijk zou zijn.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode is afgerond in 2024. Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.5.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

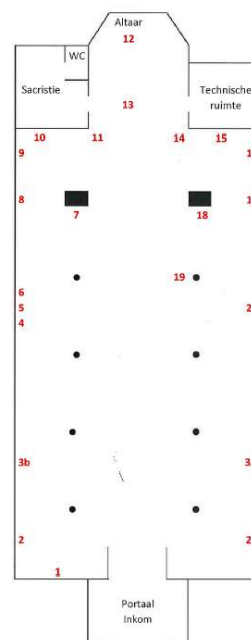
De kerk heeft een oppervlakte van 570m² en heeft plaats voor 480 kerkgangers.

Opbouw

Het gebouw ligt ingesloten in het centrum met verharde parking met een vijftigtal parkeerplaatsen en verbindingswegen. Er is geen mogelijkheid tot uitbreiding. Binnen is niet makkelijk een compartimentering te voorzien.

Biodiversiteit

Er zijn kerkuilen aanwezig waarvoor er een uilenbak is geïnstalleerd boven de plafondgewelven. De aanvliegroute bevindt zich aan de zijkant van de kerk. De jonge uilen worden geringd en opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt.

Voorzieningen

sanitair	1 toilet met handwasbakje aanwezig in de sacristie.
verwarming	De verwarming is op aardgas met convectoren recent vernieuwd in 2024.
verlichting	Er is een lichtinstallatie aanwezig maar staat wel tussen de geplande werken
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig.
audiosysteem	In 2023 is de geluidsinstallatie vernieuwd met de aanwezigheid van bluetooth en WiFi is in aanvraag.
beeldscherm(en)	Geen beeldschermen aanwezig.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.
diefstal- en brandbeveiliging	geen diefstalbeveiliging, wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig, die om de 2 jaar onderhouden wordt
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.5.2.3 Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is goed. De laatste inspectie van Monumentenwacht dateert van 2015. In 2015 had het houtwerk te kampen met memel. Het houtwerk werd behandeld tegen klopper. De aansturing van de klokken is recent vernieuwd en in 1986 zijn er grote onderhouds- en herstellingswerken uitgevoerd aan het dak en de toren door de firma Van De Sande uit Westerlo. De kerk is heel goed onderhouden.

2.5.2.4 Geplande investeringen

Gewenste investeringen periode 2026-2031:

- Installeren van sanitaire blok achteraan in de kerk vanwege toenemende initiatieven buiten de erediensten zoals concerten en lezingen.
- Het terug optimaal bruikbaar maken van het orgel, sommige noten spelen niet meer.
- WiFi in de kerk is in aanvraag zodat de klokken en de verwarming van de kerk aangestuurd kunnen worden op afstand. Dit bespaart tijd en kosten.
- Het buitenschrijnwerk in hout van de kerk dient opnieuw geschilderd te worden om verwerking tegen te gaan.
- Op termijn de aanwezige lampen vervangen door LED-lampen.

2.5.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Deze kerk ligt ingesloten in het centrum door verharding en wegen. Door de centrale ligging is er een makkelijke bereikbaarheid via het openbaar vervoer. De kerk is niet voorzien van buitenverlichting. De klokken luiden automatisch.

Het kerkhof is gelegen op 200 m afstand. De school is gelegen in de onmiddellijke nabijheid in de Abdijstraat. Parochiezaal en parochiehuis in de straat tegenover. Er zijn verschillende gebedsruimtes in de buurt: op wandelafstand een klooster met kapel van de gesloten gemeenschap zusters van het Heilig Graf, een Abdijkerk van de Norbertijnenabdij en een kapel Ten Eik.

2.5.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Een kerk dient meestal voor de diensten waarvoor ze gebouwd is. Hierbij een overzicht van vieringen en activiteiten in 2024, het is mogelijk dat dit overzicht niet volledig is.

De liturgische vieringen

- Elke zondag een viering, het aantal bezoekers ligt dan meestal tussen 35 en 50 afhankelijk van de dag kunnen het er ook meer zijn en in de vakantie iets minder.
- Ook de feestdagen die in de week vallen zoals Kerstmis, O.L. Vrouw Hemelvaart, O.L. Heer Hemelvaart en Allerheiligen omdat dit een vaste datum is en dus op die dag gevierd worden. maar dan liggen de bezoekersaantallen wel een stuk hoger.
- Maar ook Lichtmis, Aswoensdag, Goede Vrijdag en 11 november Wapenstilstand worden in de kerk gevierd

- Daarbij nog de andere vieringen zoals de schoolmis en er zijn ook extra vieringen van verenigingen zoals de KLJ, de Fanfare enz. die een extra viering vragen
- Een extra activiteit om de mensen samen te brengen is met Pasen de eierenworp uit de toren en het chocolade ei dat achteraf in de kerk mag afgehaald worden.
- De voorbereiding en het oefenen in de kerk voor eerste communie en vormsel, wat toch een tiental momenten zijn.
- De Eerste Communie en het vormsel zijn op zaterdag, wat ook extra vieringen zijn. En ook de kinderen uit Oevel en Oosterwijk komen naar Tongerlo voor hun vormsel vorig jaar maar ook in 2025.
- Ook een bezinning in de kerk van een groep die op Sporta verblijft maar toch elk jaar een viering in de kerk aanvraagt.
- Verder waren er 19 doopsels, deze gebeuren soms met 2 of 3 dopelingen te gelijk.
- Ook zijn er nog huwelijken en begrafenissen, dit aantal schommelt elk jaar; dus in 2024 waren het er acht.

Maar de kerk wordt ook voor andere activiteiten dan de liturgie gebruikt zoals hier het gebruik in 2024.

- Een lezing voor het jubileum van Tongelsbos
- Een klassiek concert voor de viering van Tongelsbos.
- Een jaarlijks concert van Jachthoornblazers gecombineerd met het orgel van de kerk.
- Een jaarlijks Gitaarconcert van de muziekschool uit Geel.
- De 'open kerken dag' waaraan wij ook deelgenomen hebben.
- De Landelijke Gilde bakte in het portaal pannenkoeken voor de kinderen bij het Nieuwjaar zingen aan de kerststal buiten aan de kerk.

2.5.5 Sfeerbeelden kerk Tongerlo

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

exterieur

zicht op de westgevel met rondboog- en radvensters

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur

zicht op het koor vanuit het doksaal

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur

het orgel (1869, Kerkhofs, Luik)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur

Jezus aan het kruis (1ste helft 14de eeuw)

2.6 Westerlo – Parochiekerk Sint-Lambertus

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.6.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Westerlo, Sint-Lambertusstraat 2 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Lambertus Westerlo
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) • beschermd monument gelegen in beschermd cultuurhistorisch landschap (sinds 11/06/1976) <p>https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41236</p>

2.6.2 Beschrijving

2.6.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Gelegen aan Grote Markt en Rietstraat. Ten oosten van het marktplein, excentrisch gelegen kerk met omliggend ommuurd kerkhof. Grafmonumenten uit de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste eeuw en eenvoudige zerken voor oud-strijders.

Historiek

De Sint-Lambertuskerk is de oudste kerk van de gemeente Westerlo. Er moet op het einde van de 10de eeuw reeds een kerk bestaan hebben die mogelijk voortvloeide uit een Karolingische eigenkerk. Maar ook de huidige Sint-Lambertuskerk is heel oud en het schip van de kerk behoort tot het kransje van de middeleeuwse gebouwen uit Westerlo, samen met de donjon van het Merodekasteel aan de Nete en de abdijpoort van Tongerlo bij de lindendreef.

Ondanks een lange bouwgeschiedenis met verschillende fasen en verschillend materiaalgebruik oogt het een homogeen gotisch/neogotische, georiënteerde kruisbasiliek. Koor en transept van 1416, hogere middenbeuk van circa 1525-1540; circa 1540 kerk waarschijnlijk uitgebreid met zijbeuken en tezelfdertijd verhoging van het schip (zie K. De Winter), gebouw na een brand in 1594 hersteld in 1613, de vroegere toren met merkwaardig getordeerde spits zoals die te zien is op een document in het Rijksmuseum te Amsterdam, zou uit deze periode gedateerd hebben; bouwvallige toren in 1760 heropgebouwd door Brusselse architect Tibout (L. Sterckx) of Delvaux (W. Aerts), eertijds met chronogram "CUM DeCore Lapsa resUrge".

Het dossier van het plannearchief van de provincie bevat een plan van P.J. Taeymans van 1885 voor het bouwen van een bergplaats en een doopkapel aan weerszijden van de toren. Huidig uitzicht bepaald door de grondige restauratie in de periode 1890-1904 door P. Langerock, terzelfdertijd bouw van een sacristie, een privé-kapel voor gravin Jeanne de Merode en een grafkapel voor de familie de Merode. Herstellings- en restauratiewerken naar ontwerp van M. Vangenechten in 1976-1979.

Exterieur

Koor, dwarsbeuk en 19de-eeuwse grafkapel de Merode opgetrokken uit streekeigen ijzerzandsteen kenmerkend voor de Demergotiek; bakstenen schip, toren en koorkapel met decoratief en constructief gebruik van ijzerzandsteen voor plint, kordons, omlijstingen, steigergaten en banden. De kerk heeft een leien bedaking. De plattegrond ontvouwt een ingebouwde vierkante westtoren, driebeukig schip van vier traveeën, vlak afgesloten transept van één travee en koor van drie rechte traveeën met driezijdige sluiting; sacristie ten noorden, koor- en grafkapel ten zuiden. Sobere toren van vier geledingen met versneden overhoekse steunberen en octagonale, ingesnoerde leien naaldspits. Geprofileerde korfboogpoort in spitsbogige geprofileerde, ijzerzandstenen omlijsting met blind maaswerk en omlopende waterlijst; boogveld met wit zandstenen beeld van Sint-Martinus (geplaatst in 1903), refererend aan de kerkelijke rechten van het Utrechts Sint-Maartenskapittel. Spitsbogig tweelicht met witstenen tracering, gekoppelde galmgaten ingeschreven in een spitsboognis. Verankerd schip en lager koor geritmeerd door versneden steunberen en geopend met twee- of drielichtvensters met (neo)gotisch maaswerk onder meer driepas- en visblaasmotieven. Kleine vrijstaande grafkapel met korfboogdeur in geprofileerde spitsboogomlijsting met wapenschild van de Merode, puntgevel met hogels en radvensters met maaswerk. Koorkapel of privé-kapel met gelijkaardige doch meer sobere toegang van ijzerzandsteen, dak met ijzeren kroon; sierankers en omringend ijzeren hek.

Interieur

Bepoeterd en beschilderd interieur met verwerking van ijzerzandsteen voor omlijstingen, zuilen, scheibogen, schalken en gewelfribben. Spitsbogige scheiboogarcade op zuilen met achzijdige sokkel en lijstkapiteel waarop gekoppelde schalken met kleine vereenvoudigde kapitelen die de ribben opvangen van de kruisribgewelven met bakstenen gewelfvlakken. Analoge, verankerde kruisribgewelven in de zijbeuken, aan gevelzijde opgevangen door halfzuilen. Houten spitsongewelf in transeptarmen voorzien van beschilderde gordelbogen op consoles en analoge nok- en gordingribben. Bepoeterde gewelfvlakken voor de kruisribgewelven van de koortravee en het straalgewelf van de koorsluiting; de ijzerzandstenen ribben vertonen hier de voor de Demergotiek typische teniet lopende profielen overgaand in de koormuren of in de schalken van de apsis; geornamenteerde middeleeuwse sluitstenen onder andere het wapenschild van de Merode en afbeelding van Sint-Lambertus.¹¹ (

Belangrijk is de 15de eeuwse piscina¹²:

De glasramen zijn 19de-eeuws.

Mobilair

Paneel Rogier Vander Weyden, kopie vroege 16de eeuw, Kruisafneming¹³,

Schilderij door Abel Grimmer uit de 16de eeuw van OLV met kind en heilige Anna¹⁴:

Deze schilderijen zijn momenteel nog in restauratie. Het labo heeft de echtheid en herkomst al kunnen bepalen. Dit alles bewijst dat het heel waardevolle schilderijen zijn die een zekere bescherming verdienen.

Beelden uit diverse periodes: Gepolychromeerde houten calvarie, uit de tweede helft van de 15de eeuw;

Heilige Donatus van Munstereiffel en Heilige Johannes Nepomucenus , uit de tweede helft van de 17de eeuw; reliëf met Jezus' doop, uit de eerste helft van de 18de eeuw; Heilige Johannes Evangelist en Heilige Leonardus van Noblac, uit het derde kwart van de 18de eeuw door Somers, en plaasteren beeld van De Hoop, uit de 19de eeuw.

¹¹ <https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=M044334&objnr=29918&nr=29>,
<https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=M044335&objnr=29920&nr=30>)

¹² <https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=M044333&objnr=29916&nr=27>

¹³ <https://www.kikirpa.be/nl/friedlaender/5071>;
<https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=A092706&objnr=30349&nr=84>

¹⁴ <https://balat.kikirpa.be/photo.php?path=A092707&objnr=30342&nr=83>,

Meubilair¹⁵

Neogotische altaren. Gesculpteerde eiken communiebank (1690) en eiken preekstoel door G. Moons en F. Jordaens (1752). Neoclassicistische biechtstoelen (1844-1845). Doopvont met koperen deksel door J.M. Smets (1699). Eiken 19de-eeuwse binnendeuren met beeldhouwwerk en 19de-eeuwse glasramen. Obiitborden van de familie de Merode vanaf 1625. Grafplaten uit de 16de tot 18de eeuw. Eiken Broederschapslijst met bekronend Mariamonogram en medaillon van 1771. Glasramen gesigneerd Stalins en Janssens.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode, zou in 2025 afgerond worden. Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.6.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

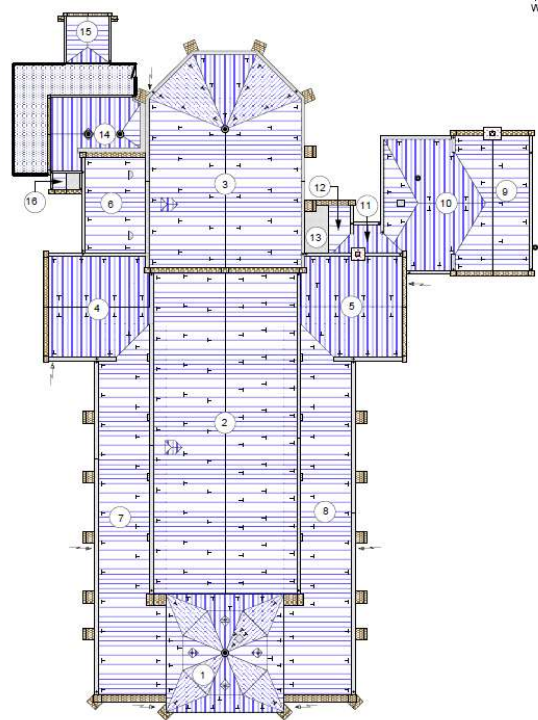
De kerk heeft een oppervlakte van +/- 840 m2 en er zijn 310 zitplaatsen.

Opbouw

Een opsplitsing in meerdere ruimten is niet makkelijk door de specifieke bouwvorm. Het kerkhof is omliggend aan het gebouw en omvat de aanduiding als beschermd cultuurhistorisch landschap. Er is geen mogelijkheid tot uitbreiding, wat sowieso al door de beschermde status onmogelijk is.

Biodiversiteit

Er zijn kerkuilen aanwezig waarvoor er een uilenbak is geïnstalleerd boven de plafondgewelven. De aanliegroute bevindt zich aan de achterzijde van de kerk. De jonge uilen worden geringd en opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt. Verder zijn er ook nog vleermuizen aanwezig op zolder en zelfs één in de sacristie.

¹⁵ Bron: Kennes H. & Steyaert R. 2000: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Westerlo, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N2, Brussel – Turnhout. Auteurs: Steyaert, Rita*
Analoog: *gids voor de Sint-Lambertuskerk door F. Kums.*

Voorzieningen

sanitair	1 toilet ter hoogte sacristie die gespoeld wordt met regenwater
verwarming	De verwarming op gas is vernieuwd in 2022 en wordt 2 jaarlijks onderhouden.
verlichting	De vervanging van de huidige lampen door LED's staat op het programma
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig.
audiosysteem	Er is een geluidsinstallatie aanwezig, die recent vernieuwd is.
beeldscherm(en)	Er is een beeldscherm aanwezig
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk omdat er geen trappen zijn en deuren zijn breed genoeg.
diefstal- en brandbeveiliging	Geen diefstalbeveiliging wel brandbeveiliging in de vorm van brandblussers
bliksembeveiliging	Er is een bliksembeveiliging aanwezig, die 2-jaarlijks onderhouden wordt
gsm-operatoren	niet aanwezig

2.6.2.3 Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand is matig tot slecht. Dit wordt nogmaals bevestigd door het verslag van Monumentenwacht van 2024. Het betreft hier in eerste instantie de toestand van het dak. Talrijke leien zijn gebroken of verschoven, en de zink- en loodaansluitingen zijn in erg slechte toestand met waterinfiltratie tot gevolg. Een ander wijdverspreid probleem vormt de toestand van de gevels in baksteenmetselwerk en ijzerzandsteen. Ook dit geeft aanleiding tot waterinfiltratie met vorstschade tot gevolg waardoor regelmatig delen naar beneden vallen. Tot slot dienen ook de ramen in glas-in-lood dringend te worden aangepakt. Door de roestige toestand van de metalen onderdelen (raambruggen) komen de glaspanelen bol te staan en springt de beglazing stuk. Omwille van deze gevaarlijke toestand werden de glasramen van het koor reeds aangepakt in 2022. Daarnaast stellen we nog enkele aanzienlijk barsten vast in het koor. Deze werden in 2016 onderzocht door een gespecialiseerd studie bureau (Triconsult) en uit hun studie bleek dat deze scheuren gestabiliseerd zijn. Om ieder risico in de toekomst weg te nemen zal een (onzichtbare) ringbalk rondom het koor worden aangebracht en zullen metalen trekkers tussen de gewelfbogen de toestand stabiliseren.

2.6.2.4 Geplande investeringen

Reeds in 2014 werd een restauratiedossier ingediend bij de Vlaamse Gemeenschap. Momenteel wacht dit nog steeds op toekenning van een restauratiepremie. De raming voor de uit te voeren werken bedroeg in 2014 € 1 000 000. Uiteraard zal dit bedrag bij aanbesteding aanzienlijk hoger uitvallen, maar

het blijft de intentie van de gemeente om de werken zo snel mogelijk uit te voeren na toekenning van de premie, hopelijk reeds in 2025-2026.

2.6.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Het kerkgebouw ligt in het centrum van Westerlo ter hoogte van de Grote Markt en is omgeven door het kerkhof. Het kerkhof rond de kerk is beschermd als landschap. Er is geen toren- of kerkverlichting aanwezig. De klokken luiden automatisch. Door deze centrale ligging is de kerk goed bereikbaar via het openbaar vervoer. Er is parking in de nabijheid maar het gebruik is overdag beperkt in tijd wegens de blauwe zones. Er zijn geen andere gebedsruimten in de onmiddellijke omgeving. De school bevindt zich op wandelafstand van de kerk.

2.6.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Parochiekerk St.Lambertus Westerlo is een hoofdkerk en er is elke week een misviering. Voor elke viering is er telkens een misintentie. De missen worden bijgewoond door ongeveer 50 – 60 deelnemers. En dan nog speciale vieringen op 8 mei, 11 november en 15 november. Verder was er in 2024 nog 1 huwelijk, 12 begrafenissen, 15 dopen.

Buiten de kerkelijke gelegenheden wordt de kerk nog gebruikt door:

neos, stad Geel, Lions club, cultuurraad Westerlo, landschapspark de Merode, Bart Keutgens en de heemkring, toeristisch dienst Westerlo met geleide gids, Raak Westerlo en zelf elk jaar de kerstkerk. De kerk is tevens open op maandag, dinsdag, woensdag, vrijdag en zaterdag voormiddag, zondag namiddag.

2.6.1 Sfeerbeelden kerk Westerlo

interieur
16de-eeuwse schip

interieur
15de eeuwse koor van de kerk

interieur
een privé-kapel voor gravin Jeanne de Merode

interieur
Obiitborden van de familie de Merode vanaf 1310 en 1614.

2.7 Zoerle-Parwijs – Parochiekerk Sint-Niklaas

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.7.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Zoerle-Parwijs, Kerkstraat 9 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Niklaas Zoerle-Parwijs
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) • beschermd monument gelegen in beschermd dorpsgezicht (sinds 09/06/1980) <p>https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41305</p>

2.7.2 Beschrijving

2.7.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

Georiënteerde classicistische pseudo-basiliek van 1777-1778 met gevelsteen en chronogram "DIVO nIcOlaO eXstrUCtUM"; bouwmeester was Michel Noblesse. Verbouwd in 1879 en in 1989 gerestaureerd naar een ontwerp van Willem Van Dyck van 1987.

Het is een baksteenbouw met gebruik van zandsteen voor hoekblokken, afzaat, deuromlijsting en steigergaten, sporadisch gebruik van ijzerzandsteen. Driebeukige plattegrond met uitspringende westtoren onder ingesnoerde leien spits, schip van vier traveeën en koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting, flankerende lagere aanbouwsels ter hoogte van de toren en in de kooroksels; leien zadeldak en lessenaarsdaken.

In westgevel segmentboogdeur met waaier in een zandstenen omlijsting met neuten, imposten en sluitsteen onder gebogen waterlijst, hoger gelijkvormig bovenvenster in vlakke zandstenen omlijsting. Voorts segmentbogige vensters met neg- en boogstenen van zandsteen en ijzeren harnas in de door een bepleisterde kroonlijst afgelijnde noord- en zuidgevels en in de twee koortraveeën; blinde sluiting. Rechthoekige venster in arduinen omlijsting in de zuidelijke sacristie.

De kerk heeft ook een bijzondere historische erfgoedwaarde, namelijk gebaseerd op het gegeven dat dit de kerk was waar Jacques-Nicolas ('Jaak') Lemmens (1823-1881), de naamgever voor het befaamde Lemmensinstituut, de passie voor de muziek leerde en ook een jaar organist was (1840). De vader van Jacques Lemmens was de koster en organist van de kerk van Zoerle en net als de moeder van Jacques afkomstig uit Zoerle. Hiermee heeft de kerk een immateriële erfgoedwaarde van nationaal belang. In de kerk worden blijkbaar ook originele partituren van Jacques Lemmens bewaard.

Historiek

Reeds vóór 1340 bestond er in Zoerle een Sint-Nicolaaskapel. In 1365 gaf de bisschop Petrus van Kamerijk het patronaat van deze kapelanie aan de abdij van Tongerlo, die er sindsdien voor een kapelaan zorgde. In 1703 werd Zoerle met de omliggende gehuchten feitelijk van de moederparochie Westerlo afgescheiden. Pas dertig jaar later werd de parochie Zoerle definitief als zelfstandige parochie erkend. De oude Sint-Nicolaaskapel bevond zich in het centrum van Zoerle-Parwijs en wel op de plaats waar het huidig kerkgebouw staat. De oude kapel die in 1703 gewoon tot parochiekerk werd omgevormd, heeft onder de Spaanse successieoorlog zwaar te lijden gehad. Tot twee maal toe hebben in het najaar van 1705 vreemde soldaten de kerk trachten te plunderen. Tevergeefs echter, want ze stootten telkens op verzet van de gemobiliseerde inwoners, waarvan één zijn heldendaad met de dood bekocht.

Kort na de erkenning besloot de kerkfabriek de kleine kerk te vergroten. De oppervlakte van het oorspronkelijke schip was amper 100 m². Een aantal parochianen moest altijd buiten blijven staan omwille van plaatsgebrek en degenen, die het geluk hadden om binnen te staan, waren zo op elkaar gepakt dat ze niet konden knielen. In 1736-'37 werden daarom beuken aan het schip gebouwd en werd de oppervlakte opgevoerd tot 150 m². In april 1755 ontsnapte de kerk aan de brand van de legendarische brandstichter Peuzze-Jaan. In het dorp werden liefst 23 huizen in as gelegd. Een ogenblik had men gevreesd dat de kerk ook in de vuurgloed zou opgaan, vermits langs de westzijde de deur en de galmgaten van de toren door de vlammen al aangetast waren.

Omstreeks 1775 bevond het kerkgebouw zich in een bouwvallige toestand. Bovendien werd de parochie geconfronteerd met een gevoelige bevolkingsaan groei. Zowel het bisdom als de tiendheffers – met name de abdij van Tongerlo en de markies van Westerlo – stonden positief tegenover de oprichting van een grotere kerk.

In oktober 1777 had de openbare aanbesteding plaats. Als alles volgens plan verlopen is, dan was het stenen complex van het koor, het schip en de zijbeuken voltooid vóór augustus en het steenwerk van de

toren vóór oktober 1778. De afwerking gebeurde vooral in het voorjaar 1779. Op 26 september of op de septemberkermisdag van 1779 werd het hoofdaltaar ingewijd door bisschop Wellens van Antwerpen. De huidige oppervlakte van het schip en de zijbeuken bedraagt nu meer dan 275 m².

De driebeukige kerk van Zoerle is een eenvoudig gebouw in baksteen. Maar het interieur in Rococostijl en de glasramen uit de periode der vorige eeuwwisseling geven de kerk binnenin een warme schoonheid. De mooie inkleding van de kerk verwijst naar een periode waarin het dorp het nog relatief goed stelde. Tijdens de 18e eeuw en begin 19e eeuw woonden in Zoerle-Parwijs kapitaalkrachtige handelaars. Meerdere legaten, waaronder een indrukwekkende schenking door een kapitaalkrachtige lakenhandelaar, maakten dat de kerk van Zoerle niet onvermogen was.

In de schaduw van de kerk werd in 1823 de wereldbepaalde musicus en orgelist Jacques-Nicolas ('Jaak') Lemmens (+1881) geboren als zoon van de plaatselijke koster. Lemmens was de grondlegger van vernieuwingen in de orgelmuziek en tevens promotor van het Gregoriaans. Hij lag aan de basis van het naar hem genoemde Lemmensinstituut.

Inkom

Voor we het portaal van het kerkgebouw betreden, verwijzen we even naar de **inscriptie** boven de ingangspoort: '**DIVO nICOLAoeXtrUCTUM**' ('Ter ere van de H.Nicolaas opgericht'). Het is een chronogram, herinnerend aan de aanvang van de opbouw van de kerk. Al de Romeinse cijfers bij elkaar opgeteld resulteren in het jaartal 1777.

Interieur

Bepoeterd en beschilderd interieur met basilicale opstand. Rondbogen op zuilen met lijstkapiteel. Kruisgewelven en gordelbogen, in middenbeuk uitlopend op geornamenteerde consoles, in de zijbeuken op pilasters. Eveneens ordonnerende pilasters in het koor; straalgewelf met brede ribben in de koorsluiting.

Meubilair/mobilair¹⁶

In de middengang aan de middelste pilaar rechts bevindt zich de **preekstoel** in eik (1e helft van de 18e eeuw). Op de kuip herkennen we de vier Westerse kerkvaders, v.l.n.r.: paus Gregorius de Grote; Hiëronymus, kluizenaar; Ambrosius met het boek; Augustinus met het vlamvend hart. De sculptuur op de trap van de preekstoel stelt de drie christelijke deugden voor: het geloof (kruis), de hoop (anker) en de naastenliefde (moeder met kind).

Haast uniek in dit kerkgebouw is de bewaring van de eiken **communiebank**. De communiebank dateert uit de 2e helft van de 18e eeuw, maar het meubel werd wellicht pas in 1875 in de kerk geplaatst. In de communiebank staan de vier evangelisten en een allegorische voorstelling van geloof en hoop uitgebeeld. De panelen met de medaillons met reliëfs illustreren 'pelikaan die zijn jongen voedt', 'Jezus breekt het brood' en 'het Lam met Wimpel'.

In het **hoogaltaar** uit gemarmerd hout prijkt het schilderij 'Jezus aan het kruis'. Het doek is uit de Vlaamse school en dateert uit de 2e helft van de 18e eeuw. In het verleden werd het doek weleens aan het atelier van Jacob Jordaens toegeschreven. Bovenaan het tabernakel bevindt zich een fraai beeld van de

¹⁶ *Toeren tussen torens, 3.10.1999*

¹ *Analoog: Westerlo en dochterparochie Sint-Niklaas Zoerle door K. De Winter. (Het kerkelijk leven in de parochie Westerlo en haar dochterparochie Zoerle (1559-1789) K. De Winter)*

¹⁶ *Publicatie kerkfabriek Sint-Niklaas, d.d. 12 juni 2021: twee vroeg-17e -eeuwse kunstwerken terug thuis in onze kerk*

¹⁶ *Publicatie kerkfabriek Sint-Niklaas, Pasen 2023: Parochia Sanctus Nicolaus Zoerle-Parwijs : SACRISTIEKLOK (19e eeuw)*

patroonheilige van de kerk: Sint-Nicolaas van Myra. Rechts is de grote reliekhouders en de buste van de H. Lucia, martelares van Syracuse. Links de grote reliekhouders en de buste van de H. Apollonia, martelares in Alexandrië, aanroepen tegen kiespijn. Voorts nog een beeld van de patroonheilige Nicolaas en de H. Dimpna (2e helft 17e eeuw). Al deze houten beelden waren oorspronkelijk gepolychromeerd en werden in de loop der tijd overschilderd. In zijn geheel is het hoogaltaar een mooi voorbeeld van een overladen stijl, typisch voor die tijd.

Het houten **beeld van Sint-Antonius abt** was eerder ook gepolychromeerd. Het dateert ook uit de 2e helft van de 17e eeuw. Antonius abt was de meest vereerde volksheilige van Zoerle. De kolveniersgilde van Voortkapel (tot 1842 een deel van de parochie Zoerle) had Sint-Antonius als patroon. De devotie van Sint-Antonius was reeds in de 18e eeuw bekend. Toen in 1745 gans West-Europa getroffen werd door een massale veesterfte, werden in de kerk van Zoerle tal van diensten opgedragen ter ere van Sint-Antonius om de plaag te bezweren. Tijdens de zondagen op of na 17 januari (de feestdag/naamdag van Sint-Antonius) werden de geofferde varkenskoppen verkocht.

In de **koorlambrisering** van het koor bevindt zich een mooie **reeks van zes schilderijen** met taferelen uit het Nieuw Testament, waarin Jezus verheerlijkt wordt: 'de aanbidding van de herders', 'de aanbidding van de wijzen', 'Jezus verschijnt aan de apostelen', 'Jezus verschijnt aan de vrouwen', 'Jezus verschijnt aan de apostel Thomas', en 'Emmaüs'. Al deze doeken zijn van de Vlaamse school en dateren uit de 2e helft van de 18e eeuw. Het zouden geëigende kopieën van oude meesterwerken zijn. Samen met het houten paneelwerk in Lodewijk XV-stijl zorgen ze voor een doorleefde versiering van het koor geheel. De doeken werden in de jaren 1967-'68 gerestaureerd.

De **vier grote glasramen** die het koor verlichten, werden geplaatst van 1903 tot 1905. Deze glasramen geven telkens in nauwe onderlinge samenhang een tafereel uit het Nieuw Testament (boven) en een voorafbeeldend tafereel uit het Oud Testament (beneden) weer. Links: de verrijzenis van Jezus en de bevrijding van Jonas uit de walvis, het Laatste Avondmaal en het offer van priester Melchisedek. Rechts: Pinksteren en het nieuw begin van Noach, uit de ark tredend na de zondvloed, met de regenboog; de Bergrede van Jezus en de 10 geboden van Mozes. Deze en de kleinere glasramen in de zijbeuken zijn schenkingen van notabelen uit het dorp of verwanten van de toenmalige pastoor Beckers.

Zijaltaar 'zuid' (rechts) met doek 'De onthoofding van Johannes de Doper'. De beul geeft het hoofd van Johannes op een schotel aan Salome. Het schilderij (2e helft 17e eeuw) is een voorbeeld van de 'clair-obscur'-techniek (het spel van licht en donker). Het betrokken portiekaltaar is grotendeels uit Belgisch marmer gemaakt. Erg opmerkelijk is de prachtige fries, wellicht uit albast.

Bovenaan staat een **beeld van de H. Sebastiaan**, de Romeinse soldaat-martelaar die omwille van zijn geloof met pijlen doorboord werd. Sint-Sebastiaan was de patroon van een van de drie schuttersgilden die de parochie in vorige eeuwen rijk was.

Biechtstoel uit de 18e eeuw **in eik**. Bovenaan als bekroning een buste van de H. Sixtus, één van de eerste pausen-martelaren. In de andere zijbeuk van de kerk staat een gelijkaardige biechtstoel.

Achteraan in de zijbeuk 'zuid'(rechts) bevindt zich het prachtige **schilderij 'Christus aan het Kruis'**, dat dateert uit de 1e helft van de 17e eeuw. Naast Jezus-Christus worden ongetwijfeld de twee schenkers afgebeeld, samen met hun patroonheiligen, de H. Nicolaas van Myra en de H. Maria Magdalena.

Helemaal achteraan in de kerk zijn nog twee mooi bewaarde **kerkmeestersbanken** (2e helft 18e eeuw) terug te vinden.

Achteraan in de zijbeuk 'noord' (links) bevindt zich het schilderij '**Het Laatste Avondmaal**'. Dit schilderij op houten paneel is tevens uit de Vlaamse school (17e eeuw).

Glasraam met Onze-Lieve-Vrouw met het Kind, die aan de H.Dominicus de rozenkrans overhandigt. Het glasraam werd geschonken door Frans Verbist, die evenals zijn vader en zijn broer burgemeester van Zoerle-Parwijs was.

Ten minste 4 van deze geschilderde glasramen in de beuken werden in het jaar 1900 geplaatst en werden vervaardigd door de firma Stallings-Janssens uit Antwerpen.

Het **zijaltaar 'noord' (links)** of het **Onze-Lieve-Vrouw-altaar** is evenals zijn tegenhanger rechts grotendeels uit Belgisch marmer vervaardigd. Het schilderij 'Hooglied van Simeon' is van de Vlaamse school uit de 2e helft van de 18e eeuw. Het mooie Maria-beeld en de omkaderende decoratie zijn nog steeds een specifieke plaats van devotie en gebed voor kerkgangers en bezoekers.

In de twee zijbeuken is een doorlopende **lambrisering** aangebracht, met daarboven geplaatst een passende reeks der 'staties' van de **Kruisweg**.

Achteraan in de kerk (perspectief vanuit de middengang) hebben we zicht op het **doksaal met het (grote)orgel** met orgelkast in eik (2e helft 18e eeuw), met beeldje van koning David. De houten balustrade is eveneens uit die tijd. De mogelijkheid tot restauratie van dit orgel wordt onderzocht. Momenteel wordt in de kerk gebruik gemaakt van een kleiner elektrisch orgel.

In het **portaalgedeelte** : **Grafmonument** van de familie Henrotte (midden), alsook de **grafstenen** van pastoor Jan Baptist Claes (rechts) en van onderpastoor Adriaan Franciscus Verlinden (links). Pastoor Claes, geboren te Meerhout, was bijna 50 jaar lang pastoor van Zoerle-Parwijs en tevens een groot promotor van de Sint-Antonius-devotie. Claes overleed trouwens in 1857 op 17 januari, de feestdag van Sint-Antonius.

In de toren is nog een authentiek (mastodontisch) **torenklokmechanisme** aanwezig.

In de voorbije jaren (2020-2024) heeft de kerkfabriek een aantal restauraties laten uitvoeren aan **beeldhouwwerken en schilderijen**, waarvan hierbij de belangrijkste worden aangestipt:

- Restauratie van het beeld '**Sint-Sebastiaan**' (daterend uit de 2e helft van de 18e eeuw) : gebeeldhouwd uit lindenhout en gepolychromeerd; deels verguld met bladgoud. Uitvoering (2020) : Bart Keutgens.
- Restauratie van het schilderij "**Het Laatste Avondmaal**" (daterend uit de periode 1600-1650): olieschildering op houten paneel (1 meter op 1,75 meter groot); merkwaardige poses van bepaalde afgebeelde apostelen. Uitvoering (december 2020) : atelier Artecura (Katrien Van Den Bosch).
- Restauratie van het schilderij "**Jezus aan het Kruis**" (of "**Christus aan het Kruis**") (daterend uit de vroege zeventiende eeuw): afbeelding van de gekruisigde Jezus-Christus in een calvarieberg-context; flankering door een bisschop met staf (Sint-Nicolaas, de bisschop van Myra) en de H. Maria Magdalena, alsmede door de twee opdrachtgevers voor het schilderen van dit werkstuk; ontdekking tijdens de restauratie van de signatuur van M. Houyez (mogelijke indicaties naar de Waalse schilder Henry Falange uit Houyet). Uitvoering (voorjaar 2021) : atelier Artecura (Katrien Van Den Bosch).
- Restauratie van de **sacristieklok** (daterend uit de 19e eeuw) en ombouw ervan naar een mobiele klok : bronzen klok met smeedijzeren klokkenstoel (met een totale hoogte van 23,5 cm en een diameter van 21,2 cm. Uitvoering (februari/maart 2023) : Wim Lambrechts.

De opmaak van de inventaris roerend erfgoed, door de Erfgoedcel de Merode, staat op de planning . Deze inventaris zal in de toekomst digitaal raadpleegbaar zijn via Meemoo vzw, een Vlaams instituut voor het archief.

2.7.2.2 Architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

De kerk heeft een oppervlakte van +/- 580 m² en er zijn 330 zitplaatsen.

Opbouw

Een interne compartimentering in verschillende ruimten is moeilijk en externe uitbreiding is beperkt tot uitgesloten omwille van de ingesloten ligging van bebouwde kavels rondom. Bovendien is deze kerk een beschermd monument waardoor uitbreidingen en aanpassingen moeilijk zijn. Eventuele nevenbestemmingen en valorisaties dienen steeds te gebeuren met respect voor de monumentale waarden. De klassieke basilicale opbouw en beperkte omvang versterken dit nog.

Biodiversiteit

Er zijn **kerkuilen** aanwezig waarvoor er een uilenbak is geïnstalleerd boven de plafondgewelven. De aanvliegroute bevindt zich aan de achterzijde van de kerk. De uilenbak is toegankelijk via een loopbrug met verlichting. De jonge uilen worden geringd en opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt. Rondom het kerkgebouw is een **parkruimte** aanwezig, met een gevarieerde haagstructuur en een twintigtal **hoogstammige loofbomen** (linde, es,...), wat een **groene oase** betekent pal midden in de dorpskern van Zoerle-Parwijs.

Voorzieningen

sanitair	1 toilet aanwezig in de misdienaarsruimte/magazijnruimte
verwarming	De verwarming is op gas en wordt op frequente basis onderhouden.
verlichting	Er is binnen een lichtinstallatie aanwezig maar er zijn voorlopig geen LED's voorzien. Er is geen buitenverlichting aanwezig.
keukenvoorzieningen	Er is geen keukenblok aanwezig maar er zijn concrete plannen om dit te voorzien in de bergkamer.
audiosysteem	De aanwezige geluidsinstallatie werkt naar behoren.
beeldscherm(en)	Momenteel zijn er geen beeldschermen aanwezig.
rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk via de hoofdingang.
diefstal- en brandbeveiliging	Er is geen geautomatiseerde diefstalbeveiliging aanwezig; brandbeveiliging is er in de vorm van brandblussers (en rookmelders)
bliksembeveiliging	Er is een uitgebreid en 'up to date' systeem van bliksembeveiliging aanwezig; de betrokken installatie werd volledig vernieuwd sinds 2020 en wordt jaarlijks geïnspecteerd.

gsm-operatoren

niet aanwezig

2.7.2.3 Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand werd in 2018 (inspectie d.d. 14/09/2018) door Monumentenwacht omschreven van matig tot redelijk tot goed, met daarbij enkele belangrijke aandachtspunten. Er is eerder ook een restauratiedossier ontworpen (d.d. 3/09/2008), dit mede op basis van een eerder (in 2003) uitgevoerde inspectie door Monumentenwacht. Een verdere inspectie door Monumentenwacht geschiedde op 21/09/2009.

De kerkfabriek heeft tijdens de voorbije jaren stelselmatig bepaalde aanbevelingen en/of te voorziene acties, zoals opgelijst in voormelde rapporten of dossiers, vertaald in concreet uitgevoerde (deel)werken, om zo de bouwfysische toestand van de kerk te verbeteren en/of in stand te houden. Andere werken zijn ingepland voor de volgende vijf-/zesjarige periode, dit ook bv. in afwachting van de verdere uitkomst van voornoemd restauratiedossier.

De belangrijkste in de periode van 2019 tot en met 2024 **reeds uitgevoerde werken** situeren zich als volgt :

- Sanering van de ladderstructuur in het hoogste deel van de kerktoren
- Plaatsen van een loopbrug met verlichting over de plafondgewelven, wat o.a. dienstig is voor het comfort inzake controle dakdraagstructuur en voor de toegankelijkheid deruilenbak.
- Volledige vernieuwing van de bliksembeveiligingsinstallatie.
- Vernieuwing van de 2 kleine leien daken aan de voorzijde bij de inkom van de kerk.
- Herinrichting en herschildering magazijnruimte met sanitaire unit (misdienaarsruimte).
- Restauratie en herschilderen van de grote inkomdeur met inbegrip van behandeling tegen houtrot onderaan de deur.
- De vervanging van de klimhaken op het dak en de toren van de kerk.
- Upgrading van de elektriciteitsborden en zekeringskasten met de terbeschikkingstelling van geactualiseerde elektrische schema's.
- Herschilderen van de muren en het plafond van de bergruimte aan de inkom links, met sanering en afwerking der afvoerput.
- De bestrijding van de houtworm via infiltratietechniek bovenaan de deurstijl van de inkom van de rouwkamer.

2.7.2.4 Geplande investeringen

Als belangrijkste **geplande en/of gewenste investeringen** voor de periode 2026–2031 worden volgende werken beschouwd :

- Herinvoegen (vervangen) van het buitenmetselwerk van de buitenmuren en voetpaden.
- Detailnazicht van de volledige torenbekleding (en de daken, dakgoten, afvoerkanalen) en ,daar waar het nodig is, herstellen of vervangen.
- Sanering, upgrading en/of in voorkomend geval de vervanging van de verwarmingsinstallatie. De huidige installatie is verouderd en heeft geen blusmechanisme.
- Sanering en upgrading elektriciteit, verlichting en IT-infrastructuur. Het aanbrengen van passende buitenverlichting met sensoren dit om veiligheidsredenen (tegen inbraak en vandalisme) en om het comfort van de oudere kerkgangers en bezoekers te verzekeren. Verder

kan nog in aanmerking komen : het aanbrengen van sfeerverlichting in het bijzonder ter accentuering van de glasramen.

- Reiniging, herbepleisteren en herschilderen van het portaal en de trapgang binnen in de toren.
- Reiniging en herschilderen houten omkadering en lambrisering van de orgelsite (het oksaal).
- Detailnazicht van alle binnen- en buitenschrijnwerk, houtsculpturen en de draagbalk van het portaal op houtrot en aantasting door houtworm. Daar waar het nodig is, voorzien in een passende behandeling of vervanging.
- Controle van de bepleistering van de gewelven in het bijzonder aan de 2 zij-altaren en rondom de glasramen. Daar waar het nodig is, voorzien in een passende behandeling.
- Restauratie van kunstvoorwerpen en waardevolle erfgoedstukken. Een voorbereidende analyse zal plaatsvinden voor de restauratie van de 7 schilderijen op het hoogkoor en de 2 schilderijen van de zij-altaren.
- Restauratie van het grote orgel en dit in functie van de haalbaarheidsstudie.

2.7.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De Sint-Niklaaskerk is een beschermd monument gelegen in een beschermd dorpsgezicht. Er is momenteel geen externe verlichting en de klokken luiden automatisch. Aan de kerk zelf zijn er een vijftal parkeerplaatsen en ze wordt volledig ingesloten door de bebouwde percelen. Er is een parochiezaal (het 'Ontmoetingscentrum', een parochiehuis (pastoriegebouw), de evenementenhal 'De Zoerla' en een school in de onmiddellijke nabijheid. In de buurt van die zalen/panden bevinden zich parkings. Ook een bushalte is gelegen op wandelafstand.

Andere (door de parochie en kerkfabriek van Zoerle-Parwijs beheerde) bidplaatsen in de omgeving zijn de Lourdesgrot (open landschap) en kleine Zandkapel (beperkte afgesloten ruimte). De Onze-Lieve-Vrouw van Lourdesgrot van Zoerle-Parwijs werd ingewijd op 23 april 1939 en is, samen met de omliggende parktuin en de (heropgebouwde) 'Kapel van Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand', geregistreerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed te Westerlo en maakt aldus deel uit van het cultureel erfgoed van België

Mede gelet op de architecturale context (klassieke basilicale opbouw met een uitgesproken erfgoedkarakter van gebouw en interieur) en de beperkende omgevings situatie (beschermd monument in een beschermd dorpsgezicht en sterke ingeslotenheid) zal een eventuele activiteitenuitbreiding buiten de uitoefening van de rooms-katholieke eredienst t.a.v. het betrokken kerkgebouw eerder beperkt kunnen zijn en dan wellicht in lijn liggen van wat er nu reeds plaatsvindt aan de met de hoofdfunctie gerelateerde activiteiten.

2.7.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Een actief eredienst-leven

De courante viering is op zaterdag om 19.00 uur. Er zijn gemiddeld een 30 à 35 tal bezoekers. Bij speciale vieringen kan dit aantal oplopen tot 80 à 120 personen; bij uitvaartplechtigheden wordt vaak een aantal bereikt van 200 en meer personen. Doopvieringen worden centraal gestuurd via de federatie (P.E. Prisca en Aquila)(3 à 4 per jaar). Verder zijn er vieringen van eerste communie, vormsels en één huwelijk per jaar. De school organiseert twee vieringen per jaar en er is ook een specifieke viering door en voor de plaatselijke chiro 'De Keten'. Andere activiteiten zijn het kerstconcert van de lokale fanfare en/of een occasionele culturele activiteit (bv. lezing over de tocht naar Santiago de Compostela). De Sint-Niklaaskerk is ook de gewaardeerde locatie voor de vieringen van en voor de bewoners van het WZC 'Perwijshof' en het WZC 'Het Vlaspand', met telkens drie à vier vieringen per jaar.

Op zaterdagen, wanneer er geen eucharistieviering of woord- en communiedienst plaatsvindt, wordt de kerk in de namiddag opengesteld voor het publiek (voor een stil gebed).

Koster-organist is mevrouw An Waegemans. Het zangkoor heeft in principe elke woensdagnamiddag een oefenstunde in de kerk.

Modelcontracten voor andere gebruiken of evenementen (met respect voor de eredienst-basisfunctie en voor de monumentale waarden van het gebouw en het interieur van de kerk) zijn uitgewerkt en beschikbaar. Er zijn geen indicaties dat er dienaangaande echte lokale noden of verwachtingen leven, vermits er diverse andere zalen en lokalen zijn in de onmiddellijke nabijheid.

2.7.5 Sfeerbeelden kerk Zoerle-Parwijs

interieur
zicht op koor

interieur
zicht van de middenbeuk naar het orgel

interieur
zolder, zelfgemaakte loopbrug over de gewelven naar uilenbak

interieur
oude torenklok mechanisme

2.8 Oevel – Kapel Onze-Lieve-Vrouw Lelie tussen de Doornen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.8.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Oevel, Onze-Lieve-Vrouwstraat 25 provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Michiel Oevel
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) • beschermd monument (sinds 20/01/1981) <p>https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41269</p>

2.8.2 Beschrijving

2.8.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw ten Doorn is opgetrokken in landelijke barok uit dankbaarheid voor een wonderlijke redding. Het smalste deel van de kapel (nu koor) dateert uit 1644. Het eenbeukig schip dateert uit 1719. De georiënteerde kapel met laag, voorstaand, rechthoekig portaal heeft een schip (1719-1722) van vier traveeën en een smaller, lager koor van drie rechte traveeën met driezijdige sluiting (1670). Aan de zuidzijde is de sacristie (1723-1724) aangebouwd.

De verankerde baksteenbouw met ritmerende, versneden steunberen heeft een gecementeerde plint met waterafloop ter hoogte van de sacristie. Het gebouw is voorzien van een leien bedaking. Het schip zit onder een steil zadeldak en heeft aandaken met muurvlchtingen en een open dakruiter. Het koor is opgesmukt met een overhoekse baksteenfries. In het schip zitten steekboogvensters onder een bepleisterde waterlijst, in het koor gaat het om smallere vensters onder een platte laag van gesinterde steen. Het portaal met tuitgevel en vlchtingen wordt aan drie zijden geopend met een rechthoekige deur en rechthoekige doorgangen met afgeronde bovenhoeken. De beschilderde rondboogdeur onder geprofileerde waterlijst heeft een sobere sluitsteen in de westgevel.

Het portaal en de koorsluiting hebben rondboognissen waarin Mariabeelden zitten en een beschilderde koornis. De noordgevel is versierd met ingemetselde bas-reliëfs van de Zeven Smarten.

Historiek

Volgens de legende werd de kapel gebouwd op de plaats waar een wonderlijke redding geschiedde. Dit gehucht was vroeger de schuilplaats van vier bandieten, die op een dag een meisje, Dimpna Verryt, opmerkten dat langs hun oord voorbij wandelde. De schurken wilden haar aanranden, maar Dimpna riep de Heilige Maagd te hulp, die dadelijk aan haar zijde verscheen. Bij het zien van Onze-Lieve-Vrouw namen de verschrikte mannen de benen, hierbij gehinderd door doornen. De jonge vrouw werd uit dankbaarheid nadien begijn in Herentals. Om dit wonder te herdenken, werd een beeldje van de Heilige Maagd gehecht aan een boom. Later werd een kapel gebouwd om het beeld onderdak te geven. Nadien vonden nog andere miraculeuze gebeurtenissen plaats in de kapel. Als stille getuigen van de dankbaarheid van de mensen die er genezing vonden, hangen aan de muren ex voto's, krukken en breukbanden.

Hoewel in de literatuur doorgaans 1644 wordt aangehaald, is het exacte bouwjaar van de eerste kapel niet bekend. Uit een recente studie (1986) blijkt dat hier een kapel werd opgericht tussen 1630 en 1643. De steeds aangehaalde bewering dat de eerste kapel nog terug te vinden is in het huidige koor, wordt weerlegd door de bronnenonderzoek. De rekeningen van de kapelmeesters brachten aan het licht dat een eerste lemen bouwwerk in 1670 vervangen werd door een stenen kapel. De kapelrekening van 1670-1671 spreekt van "...den nieuw gebouden cappel begonst 1670", alsook van de aankoop van bier en bouwmaterialen en het uitbetalen van lonen van metser, timmerman en schaliedekker.

De kapel werd vergroot in 1719-1722 en de sacristie in 1723-1724. In 1772 werd voor het eerst een torentje op het schip van de kapel geplaatst.

Door de reorganisatie van de kerkelijke structuren in uitvoering van het Concordaat van Napoleon (1801-1803) kwam het beheer van de kapel bij de kerkfabriek van de Oevelse Sint-Michielsparochie terecht. Aankopen en gedane kosten voor de kapel zijn niet altijd gemakkelijk terug te vinden in de kerkrekeningen.

Volgens de mondelinge overlevering zouden de afbeeldingen van de Zeven Smarten van Maria in de periode 1873-1882 zijn ingemetseld. Tijdens de Achttiendaagse Veldtocht in mei 1940 werd de toren van de kapel door Belgische soldaten afgezaagd omdat het torentje geacht werd een verkenningpunt te

zijn voor de oprukkende Duitse legers in de onmiddellijke nabijheid van het Albertkanaal. Het duurde tot 1950 vooraleer de toren hersteld werd en het dak tegelijkertijd werd vernieuwd naar ontwerp van J. Schellekens.

Een gedenkplaat in het portaal van de kapel getuigt van de restauratie in 1991-1992 naar het ontwerp van P. Gevers.

Interieur

Het interieur is bepleisterd en beschilderd. De tongewelven zijn voorzien van trekankers. Het stucwerk werd in 1775-1777 uitgevoerd door de in Geel wonende Anthoni Zangerli.

Het langwerpige koor is overdekt met een gewelf, versierd met reliëfs en lijstwerken in de stijl van Lodewijk XV. Achteraan smalle trap naar hoogzaal.

Mobilair/meubilair¹⁷

Blikvanger van het interieur is zonder twijfel het monumentale hoogaltaar in Brabantse barokstijl dat waarschijnlijk vervaardigd werd door de Herentalse schrijnwerker Jacobus Verbuecken (1627-1700). Het middenpaneel bestaat uit een doek dat de H. Familie voorstelt, dit stamt uit de 17de eeuw en is niet gesignd. De houten communiebank, in halfronde vorm, bestaat uit twee gebeeldhouwde delen: met middenin aan de ene kant een afbeelding van een offerandetafel en aan de andere kant een palmboom met aan de voet ervan een brood en kalebasfles.

De twee schilderijen in het hoogkoor zijn van de meester-kunstschilder Vervoort uit Antwerpen, in 1765 of 1766 met paard en kar afgehaald door de kapelmeester Adriaen Van Dingenen. Het ene schilderij stelt de legende van het ontstaan van de kapel voor, met de rovers in het midden; rechts Dimpna Verryt die de hulp van Maria afsmeekt; links verschijnt de Heilige Maagd en de drie schurken die in onmacht neervallen. Het andere schilderij stelt de kapel van Oevel voor die druk bezocht werd door pelgrims. Een mooi eigentijds beeld, want in 1772 zou de toren van het hoogkoor verdwijnen en werd het torentje op het schip van de kapel opgetrokken.

In het schip merken wij langs de rechterzijde een schilderij dat de martelaar Sint-Sebastiaan voorstelt afbeeldt. Het doek dateert uit de 17de eeuw en wellicht gemaakt in opdracht van een schuttersgilde.

Langs beide zijden van het schip bevinden zich een plaasteren beeld: links O.-L.-Vrouw en rechts het Heilig Hart. Beiden beelden werden geschonken door Constance Hermans, dochter van Jan Hermans, smid te Oevel en kapelmeester van 1731 tot 1743.

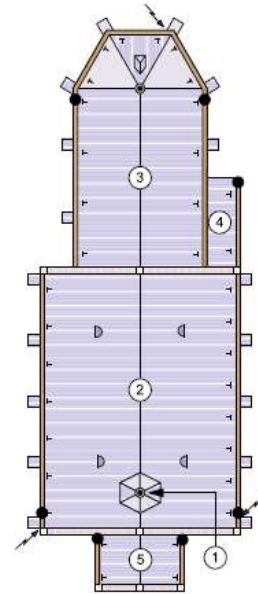
In 1992 werd de oorspronkelijke 'oude' kruisweg uit de kapel verwijderd tijdens de restauratie en vervangen door een modern exemplaar van de plaatselijke kunstenaar Alfons Lievens die er nog een 15de statie aan toevoegde met de verrijzenis van Christus. Lievens maakte ook een zeer kunstige doopvont. De oude kruisweg wordt in het Streekmuseum door heemkring Ansfried bewaard.

Op het altaar staat een kopie van het originele Mariabeeld, dat nu bewaard wordt in de Sint-Michielskerk van Oevel. Achteraan onder het hoogzaal van de kapel staat nog een eenvoudige, mooie bidbank met ingebouwde offerblok. Vroeger werden in de sacristie nog krukken en breukbanden (ex voto's) bewaard maar die zijn verloren gegaan. Het Mariabeeld aan de oostelijke muur en de bas-reliëfs aan de noordzijde van de kapel werden in 2021 hersteld.

¹⁷Bron : *Analoog: Jaarboek HK 1987 (W. Van den Brande), volledig gewijd aan deze kapel.*

2.8.2.2 Architecturale mogelijkheden

Door de beperkte oppervlakte is een opdeling niet van toepassing. De voorgevel loopt uit in een driehoekig vlak, met zeshoekig kloktorentje. Portaal met drie toegangen. Boven centrale deur is een nis met een OLV-beeld (Fons Lievens, 1992). Boven het voorportaal is een venster dat het hoogzaal verlicht en oculus. Zes zijvensters verlichten het hoofdgebouw. Tussen de vensters en op de hoeken is het gebouw geschraagd door trapvormige steunberen. Het gebouw is niet toegankelijk voor andersvaliden en moeilijker bereikbaar via het openbaar vervoer.

2.8.2.3 Bouwfysische toestand

Het gebouw is in goede staat. In 1950 werd een nieuwe toren geplaatst. In 1992 werd de kapel volledig gerestaureerd naar ontwerp van P. Gevers. De centrale verwarming werd vernieuwd in 2013. In 2014 was er een opknapbeurt met impregnatie en injectie tegen opstijgend vocht.

Voornaamste werken van 2017 tot 2024

- In 2020 zijn er op advies van monumentenwacht herstellingen gebeurd aan de daken, dakgoten en voegen van de kapel.
- In 2020 herstelling aan het torentje.
- Verven van alle houtwerk en ijzerwerk.
- Herstellen van het Mariabeeld aan de oostmuur en het herstellen van de bas-reliëfs aan de noordmuur van de kapel.
- Nazicht en herstel van de bliksembeveiliging.

Om de goede staat van de kapel te behouden zijn er naast bovenstaande werken nog diverse kleine onderhoudswerken uitgevoerd.

2.8.2.4 Geplande investeringen

Gewenste investeringen periode 2026-2031

Bouwkundige werken op basis van rapport monumentenwacht 2024

- Nieuwe leien op het volledige dak volgens rapport monumentenwacht 2024
- Vervangen van de halogeenlampen in de hoge plafonds en verbeteren van de elektrische verbindingpunten van de lampen op zolder.
- Schilderen van alle houtwerk en ijzerwerk van de kapel.
- Verbeteren van de loopbordessen op de zolders, verbeteren van de toegang tot de beide zolders en het torentje.
- Interieurwerken op basis van rapport monumentenwacht 2021
- Conserveren van de schilderijen

- Conserveren van de beelden
- Kleinere herstellingen volgens rapport o.a. herstel regelmatig dakwaterafvoer, herstel ingerotte draagbalk, onderhoud ijzeren delen

2.8.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Deze kapel ligt buiten het centrum is daardoor minder makkelijk bereikbaar via het openbaar vervoer. Door de ingesloten ligging tussen bebouwde percelen en wegen is er geen uitbreiding mogelijk. De kapel is ruim en bevindt zich in een goede conditie vandaar dat er activiteiten mogelijk zijn die in overeenstemming zijn met de waardigheid van het religieuze gebouw.

2.8.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Deze kapel wordt nog gebruikt voor een viering op 15 augustus indien er een priester of diaken beschikbaar is. Sporadisch vinden er ook huwelijken plaats.

2.8.5 Sfeerbeelden kapel Oevel

interieur
zicht op nieuwe kruisweg van 1992

exterieur
zicht op het ingangsportaal kapel

interieur
schilderij in het hoogkoor van de hand van de meester kunstschilder Vervoort van Antwerpen –bezoek Pelgrims aan de kapel

nevenbestemming
de kapel als ruimte voor lezingen, zang, voordracht

2.9 Tongerlo – Kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Eik

2.9.1 Identificatie

eigenaar	Gemeente Westerlo
geografische ligging	Tongerlo, Geelse straat z/n provincie Antwerpen
plaats in kerkelijke structuur	Bisdom Antwerpen Dekenaat Zuiderkempen Pastorale Eenheid HH Prisca en Aquila Parochie: Sint-Anna Tongerlo
bescherming(en)	<ul style="list-style-type: none"> • vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 29/03/2019) • beschermd monument gelegen in beschermd cultuurhistorisch landschap (sinds 12/11/1975) <p>https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/43644</p>

2.9.2 Beschrijving

2.9.2.1 Cultuurhistorische waarde

Beschrijving

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw ten Eik is gelegen op een driehoekig pleintje tussen het Aarthof, de Kapelstraat en de Geelse straat. De oorspronkelijke kapel, die het koor vormt van de huidige kapel, dateert uit 1639. Het jaartal is te merken aan de gesinterde bakstenen in de oostkant. Circa 1675 werd de kleine kapel vergroot met een schip. De gevelsteen 'Anno 1842' refereert vermoedelijk naar herstellingswerken. Ook in de jaren 1977-1979 vond er een restauratie plaats.

De kapel is rechthoekig en éénbeukig in verankerde baksteenbouw; schip van drie traveeën en smaller en lager koor met rechte sluiting en ten zuiden sacristie, leien zadeldaken met aandaken, opengewerkt polyonaal klokkentorentje met ingesnoerde leien spits. Schip geritmeerd door steunberen waartussen licht getoogde vensters met houten roeden. Tuitgevel op schouderstukken met muurvlchtingen. Rondboogdeur in latere (na 1926) pilasteromlijsting van gesinterde baksteen met gebogen waterlijst en rondboognis met Mariabeeld, in top oculus in omlijsting van gesinterde steen. Koor met tuitgevel op schouderstukken, muurvlchtingen, oculi en het jaartal 1639 van gesinterde baksteen. Ten noorden is een ereperkje met arduinen gedenksteden en de wapenschilden ter ere van de adellijke familie de Trannoy. Het perk is ommuurd en heeft een smeedijzeren hek.

Historiek

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw ten Eik werd in 1639 gebouwd op een van de dorpspleintjes, een 'dries', even buiten de dorpskom op de weg naar Geel.

De opdrachtgever was Theodoor Verbraecken, de 42^e abt van de norbertijnenabdij. De benaming Onze-Lieve-Vrouw ten Eik verwijst naar een Mariabeeld dat er voorheen aan een eik hing. Later heette de kapel ook wel Onze-Lieve-Vrouw van Toevlucht.

De kapel zou opgericht zijn als een 'beloftekapel'. Tijdens de pestepidemie van 1636 zou abt Verbraecken beloofd hebben een kapel ter ere van Onze-Lieve-Vrouw te bouwen als de pest zou ophouden. In dat jaar werd Tongerlo immers geteisterd door de vreselijkste pestepidemie die de gemeente ooit gekend heeft. Sommige van de goed bevolkte abdijhoeven stierven uit tot de laatste man.

Omstreeks 1675 werd de kapel vergroot en is de oorspronkelijke kapel tot het koor omgevormd. In 1842 zouden er herstellingswerken gebeuren.

In de 20ste eeuw werd ten noorden van de kapel een ereperk aangelegd voor leden van de adellijke familie de Trannoy, met naast de arduinen gedenksteden ook hun wapenschilden. Onder hen: Baron Henri de Trannoy, die burgemeester van Tongerlo was, overleden in 1953; en zijn echtgenote Marie de Volder, barones de Trannoy, overleden in 1948.

In een provinciaal inspectieverslag uit 1925 werd vermeld dat de kapel zeer goed onderhouden werd en er elke zaterdag een misviering plaatsvond.

De kapel werd in 1978 'ontwijd'. Het gebouw werd in 1979 gerestaureerd en daarna gebruikt als een tentoonstellingsruimte, beheerd door de Tongelse gildes. Later vormde de kapel een onderdeel van de Westelse bibliotheek in de vorm van een ontleenpunt. In 1990 werd er een eik geplant om de naam van de kapel alle eer aan te doen.

In 2004 werd de kapel evenwel opnieuw 'gewijd' en gebruikt als winterkapel, alsook voor speciale gelegenheden, zoals doopselvieringen en trouwplechtigheden. Sinds enkel jaren vinden er echter geen doopsels meer plaats, vermits de doopsels in groep doorgaan en de parochiekerk hier de voorkeur geniet.

Interieur

Bepoeterd en beschilderd 'interieur' deels geplafonneerd, deels met tongewelf en gordelbogen in het koor. Altaar van gemarmerd hout (17de eeuw), houten doksaal met gebogen balustrade op zuilen. Lit. Waltman van Spilbeeck. *De abdij van Tongerlo*. Lier, Geel, 1888. *Inventaris der kunstvoorwerpen*, provinciaal bestuur der monumenten

2.9.2.2 Architecturale mogelijkheden

Door de beperkte oppervlakte en ingesloten door wegen is er zowel intern als extern geen uitbreidingsmogelijkheden.

2.9.2.3 Bouwfysische toestand

Het laatste inspectierapport is van 2024 waarin wordt vastgesteld dat de kapel achterstallig onderhoud vertoont. De klokken in de toren kunnen niet meer luiden vanwege de instabiliteit van de toren, de natuurleien op het dak zijn verschoven of gebroken, de afvoergeulen dienen hersteld te worden. De binnenmuren vertonen vochtatfekeningen en zoutuitbloeiingen.

2.9.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Deze kapel ligt ingesloten op een kruispunt van wegen en op wandelafstand van het centrum en de parochiekerk.

2.9.4 Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

In de kapel zijn er geen vaste diensten meer, maar er zijn nog af en toe dopen en huwelijken die doorgaan. Ook wordt de kapel nog gebruikt om beperkte muziekactiviteiten te laten doorgaan onder andere de muziekschool van Geel komt jaarlijks een paar keer. Op 15 augustus wordt de kapel opengesteld ter vervanging van de processie die er vroeger een stop hield. Onze intentie is om het openstellen van de kapel nog wat op te drijven.

2.9.5 Sfeerbeelden kapel Tongerlo

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

exterieur
zicht op de ingangspoort

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

exterieur
ereperkje met arduinen gedenksteden
waarop wapenschilden en inscripties ter
ere van overleden de Trannoy's.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
het koor, dat was vroeger de
oorspronkelijke kapel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

interieur
zicht op het koor vanuit het doksaal

3 Naar een gezamenlijke toekomstvisie

3.1 Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Historische en symbolische waarde van onze kerken en kapellen

De kerken en kapellen in de gemeente Westerlo zijn veel meer dan alleen gebouwen. Ze zijn een weerspiegeling van de geschiedenis, tradities en het gemeenschapsgevoel van de lokale bevolking. Het is van groot belang dat we deze waardevolle erfgoederen niet alleen bewaren, maar ook blijvend betekenis geven voor de huidige en toekomstige generaties. De kerken moeten een plek blijven waar mensen zich kunnen verbinden, waar activiteiten plaatsvinden die de gemeenschap versterken en waar respect voor het verleden hand in hand gaat met vernieuwing.

Het kerkelijk gebouwen als ontmoetingsplek en ruimte voor betekenisvolle activiteiten

Het gemeentebestuur en de verantwoordelijken van de pastorale eenheid zijn zich bewust van de historische waarde, omvang van het patrimonium en van de scherper wordende vraagstelling naar de toekomst van deze gebouwen in een snel evoluerende samenleving met gewijzigde kerkelijke praktijk. Dit vraagt om een realistische en zorgvuldige benadering

Binnen de gemeente Westerlo blijven de zes kerken en 2 kapellen die vandaag nog actief gebruikt worden voor de eredienst ook voor de eredienst behouden. Dit beleid is enerzijds bedoeld om leegstand, verval en verwaarlozing tegen te gaan en anderzijds om samen na te denken over een gepaste toekomst. Kerken kunnen hun kosten alleen verantwoorden als ze een plaats blijven krijgen binnen de gemeenschap als ruimtes voor ontmoeting en activiteiten die rijmen met de waardigheid van het gebouw.

Onze kerkgebouwen zijn wellicht (iets) te veel naar binnen gekeerd, maar mogen meer een omslag maken naar de wijde wereld. Dit is niets nieuws: bij de dorpskerken was de toren voor 1830 van de gemeente. In een woonkern bewees de toren zijn nut als uitkijkpost, bewaarplaats voor gemeentearchieven en ontmoeting. Het burgerlijke en religieuze steunden op elkaar.

We willen die traditie versterken en ons kerkenbeleidsplan biedt kansen om de kerkelijke gebouwen nog meer betekenis te geven als plekken voor ontmoeting en activiteit en die inspelen op de behoeften van vandaag.

Dit vraagt om creativiteit, durf en samenwerking.

Toekomstig gebruik en functie

De kerk van Oosterwijk staat momenteel leeg. De kerkelijke werking is volledig stilgevallen. Er worden geen erediensten meer gehouden en er is geen pastoraal gebruik meer. Het uitbouwen van een volwaardige herbestemming en/of nevenbestemming zal op korte termijn onderzocht en uitgevoerd worden.

De overige 6 kerken en 2 kapellen blijven de komende jaren bestemd voor de eredienst. Voor elk van de gebouwen worden de huidige initiatieven tot valorisatie behouden en waar mogelijk uitgebreid.

Wel gaan we in alle openheid bekijken wat de toekomst van deze gebouwen kan zijn op middellange en lange termijn. Dit proces zal plaatsvinden in een nog op te richten stuurgroep (zie verder).

Deel-gemeente (en wijk)	Kerk/kapel	Onze toekomstvisie
Heultje	Sint-Carolus Borromeüs	Deze kerken komen nog steeds in aanmerking om op lange termijn als parochiekerk behouden te blijven voor de eredienst met (meer) initiatieven tot valorisatie.
Voortkapel	O.L. Vrouw Ten hemel opgenomen	
Oevel	Sint-Michiel	
Tongerlo	Sint-Anna	
Westerlo	Sint-Lambertus	
Zoerle-Parwijs	Sint-Niklaas	
Oosterwijk	O. L. Vrouw Bezoeking	De kerkelijke werking is reeds stilgevallen. Voor deze kerk dienen stappen te worden gezet richting herbestemming en/of nevenbestemming.
Oevel	Kapel O.L. Vrouw Lelie tussen de doornen	Deze kapellen komen nog steeds in aanmerking om op lange termijn als kerkelijke kapel behouden te blijven voor de eredienst met (meer) initiatieven tot valorisatie.
Tongerlo	Kapel O.L.Vrouw ten Eik	

Categorisering Bisdom Antwerpen

Het Bisdom Antwerpen heeft –als enig bisdom in Vlaanderen– een categorisering uitgewerkt in A, B en C-kerken. Deze indeling heeft naar Vlaamse regelgeving geen dwingend karakter.

Voor zoveel als nodig wordt opgemerkt dat de omschrijving van de kerk van Oosterwijk grotendeels overeenstemt met de categorie B, behoudens nieuwe inzichten en ontwikkelingen op korte of middellange termijn.

De overige 6 kerken en 2 kapellen liggen in de lijn van categorie A.

3.2 Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Oprichting werkgroep – parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw bezoeking Oosterwijk

In functie van de herbestemming en/of nevenbestemming van de kerk van Onze-Lieve-Vrouw bezoeking Oosterwijk wordt op zeer korte termijn een werkgroep opgericht met vertegenwoordigers van:

- het gemeentebestuur,
- het bisdom,
- het team van de pastorale eenheid,
- de kerkfabriek van Oosterwijk (vanaf samenvoeging de nieuwe kerkfabriek Sint-Michiel)
- de voorzitter van het centraal kerkbestuur
- experts in erfgoed
- relevante actoren uit het maatschappelijke of culturele veld
- de dorpsgemeenschap van Oosterwijk in kader van het participatief traject
-

Deze werkgroep streeft ernaar om binnen een tijdspanne van 1 jaar na oprichting te komen tot een besluit in verband met de herbestemming en/of nevenbestemming van het gebouw. Dit besluit wordt desgevallend ter goedkeuring en uitvoering voorgelegd aan de bevoegde instanties.

Oprichting stuurgroep – overige parochiekerken en kapellen

Wat de andere 6 kerken en 2 kapellen betreft wordt er op korte termijn een stuurgroep opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van:

- het gemeentebestuur
- de gemeentelijke diensten (cultuur, toerisme, patrimonium,...)
- het team van de pastorale eenheid
- de dorpsgemeenschap die zich betrokken voelen bij toekomst van hun kerkgebouw
- de kerkraden en/of Centraal Kerkbestuur
- experts in erfgoed
- relevante actoren uit het maatschappelijke of culturele veld

Deze stuurgroep zal uit haar leden een voorzitter aanduiden, bij voorkeur in de vorm van duovoorzitterschap. De aanduiding gebeurt functiegebonden en niet op naam, om te vermijden dat een vacuüm ontstaat bij eventuele veranderingen.

Met een open en realistische blik op het geheel van het kerkelijk landschap in de gemeente Westerlo en de hele pastorale eenheid Heiligen Prisca en Aquila moet deze stuurgroep onderzoeken welke mogelijkheden voor valorisatie en/of nevenbestemming (eventueel herbestemming op langere termijn) mogelijk zijn voor de zes kerken en 2 kapellen in de gemeente Westerlo die thans voor de eredienst behouden blijven.

Deze stuurgroep moet eerst een overzicht maken van alle belangrijke aspecten, vervolgens een stappenplan opstellen en voor elke kerk en voor het geheel van het kerkelijk landschap in de gemeente een toekomstplan opstellen. Ook hier wordt bij voorkeur een participatief traject opgestart. Hiervoor is het aangewezen dat de stuurgroep op regelmatige basis samenkomt (minstens 5 keer per jaar) en regelmatig rapporteert aan de verschillende betrokken actoren.

Deze stuurgroep streeft ernaar om ten laatste in 2028 een onderbouwd en gedragen dossier op te stellen voor de toekomst van de 6 parochiekerken en kapellen in de gemeente Westerlo. Dit dossier wordt vervolgens voorgelegd aan de bevoegde instanties.

Noodzakelijke investeringen, restauratie-en instandhoudingswerken & gewone onderhoudswerken

In afwachting van het resultaat van deze stuurgroep zal de gemeente samen met de kerkfabrieken bekijken welke investeringen, restauratiewerken, instandhoudingswerken en gewone onderhoudswerken noodzakelijk zijn voor de 6 kerkgebouwen en 2 kapellen die de komende periode behouden blijven voor de eredienst. Hiervoor zal er periodiek overleg plaatsvinden tussen de gemeente Westerlo en de verschillende kerkraden.

Ook voor de kerk van Oosterwijk wordt bekeken welke restauratiewerken, instandhoudingswerken en onderhoudswerken noodzakelijk zijn in afwachting van herbestemming en/of nevenbestemming.